Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 29 МАЙ, 1990 ШУ. ★ № 63 (7877). ★ Мах 3 кеп.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ

Центральни хоржамий комиссе хоам бу «Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутаташ харжарах» долча Закона 53 статьяга хьежжа укх хоржамий округашка гIолла:

Войковски № 38;
Катаямовски № 48;
Горьковски № 53;
Карабулакски № 132;
Зареченски № 146.

1990 шера 10 июне НГIАССР халкъа депутаташ харжара цIаькха хоржамаш хургхиларах.

Цу дийнахьа цIаькха хоржамаш хургда иштта моттигашкарча Советий цхьайолча округашка а.

Хьамсара харжархой! НГIАССР Центральни хоржамий комиссе дех шугара шоай граждански декхар оаш кхоачашдар, хоржамашка хьинаре дакъа лацар, эггара дикагIболча, республика социально - экономически а общественно - политически а дегIайоаласча доккха дакъа юкъедахьа могаргдолча кандидаташта тIехьа кхаж тассар.

Мишта кхоачашду декхараш

Ах шера план яьй

Дика къахьегаш хьайоагIа тIеххьарча хана Наурски района «Северный» совхоза шурий ферма коллектив. Масала, дIадахача шера пачхьалкхенга ехкар планал совгIа 490 центнер шура.

Толаме дIадоладаьд карара шу а. Январь бетта хьалхарча деношка ферма къахьегамхой коллектива совет хилар. Цига берригача хьайбаш леладераша дош делар гIожен мошен долча доакъара кхом бара, из деррига дукхагIа пайда лургболчча тайпара хьаьндеш доахана телара. хьайбашта ду кхытайпа доал тоадара чотагIа къахьегама овсарле дикка лакхъе, шура яккхарга дIадодар лохде. Цу дерригне толамаш а доахийт. Цунна тешал ду цифраша а. Иштта пачхьалкхенна шура дIаялара хьалхарча квартала план 128 процент кхоачашйир ферма коллективо. Цу гIулакхо аьттув балийтар ах шера яр ханал хьалха — 19 мае яь яккха. Из доацаш белгалдаккха доагIа дIа мел енна шура цхьоалагIча сортах йолга а.

Кхы а цхьа хIама да хьайбаш леладераш гIадбугаш. ХIара кхоабача Iаттагара хIанз дийнахьен буси йоаккха шура, соахка укх хана хинначул 1,8 килограмм дукхагIа я.

ДикагIча оагIорахьа хувцамаш хилар цу ферме соахкара шу долалуш ферме керда заведующи Алиев Хажи веначул тIехьагIа. Къона специалист дукха хаялалехьа везавелар коллектива. Экономически масалаш а доаладеш цо эггара хьалха тешабир хьайбаш леладераш, шура дукха яккхар санна цун дикал лакхъяр а геттара лоархIаме долга.

Цул тIехьагIа шоашта тIадувхаду халаташ, хIаьта ведараш, флягаш, кхытайпа гIирс цIенагIа лелабе баьлар дояркаш. ХIара хьайбаш леладер ший хан-ханнахьа медицински контролагIа чакхвоал. Из ше, дошадаьча гатаца цун шим цIенбаьчул тIехьагIа мара беттац етт. Из болх хала бале а шозз-шозза бетт тIадам юхеца бутэш, ерригa шура Iояккха гIерташ. Цудухьа дукхагIа, цIенагIа, хьаьнагIа хул доахана лу шура. Белгалдаккха дезаш кхы а цхьа хIама да. Наьха балхацара бсзам совбаккхара а теркам тIабохийт Алиев Хаже. Цо аларах, хьалхадаккхарах хIара Iатта доал дарах дояркаштеи скотникаштеи Iай бетта 3 сомй 85 кепигя лу шу доладелча денз. хIаьта аьхки луш дар 2 соми 40 кепиги хургда.

ТIеххьарча хана дукхагIа йоакхо ю укхаза ферма коа, помещенешка цIено лоаттаяра, санитарни хьала. ХIара итт ди даьлча доахана унахцIенонга хьож ветеринарни лораш. Туберкулезах е бруцеллезах цамогаш хинна етт гучабаьлча, из цу сахьате дIабоаккх Iула юкъера. Цунна метте дIаоттабу шоай шинарех хьалкхебаь къона бар.

Фермана гобаьккха яь карт я. Коа наIарашка дезбарьер а яь шлагбаум оттаяьй. ГIулакх доаца саг, транспорт чуя бокъо йоацилга хоам беш даь йоазув а долаш хьалтеха табличка я. Цу тIа яздаьр наха кхоачашдара тIахьожам лоаттабеш дежурни скотник ва.

Моттийтара а доацаш хила ма деззара шиш болаш лелаю укхаза хьайбаш леладерашта юкъе социалистически яхь а. ХIанз хьалха ба йоккха балха опыт йола дояркаш: Закаева Лейла, Алиева Марина, Гагиева Хеди, Вадраева Зина. Август бетта чотагIа къахьегаш я царех хIараяр.

Шоай ферма вахарах дувцаш Алиев Хаже аьлар: — Балха ди Iуйрийна сецца ялх сахьат даьлча долалу хьайбаш леладерий. Эггара хьалха йоакхо ю хьаьшка доакъар диллара, шоай балха моттигаш, доахан цIендара. ТIаккха мара уж детта а доладац. Шиш болаш кхоачашъю балха ден распорядок, хьайбаш кхабара рацион.

Наха шоайла новкъостал дар вахара закон а хинна дIаэттад цу ферма коллективе. Лакхе йийцача дояркаша балха говзал караерзаяра дикача хьехамашца а гIулакхашца а новкъостал ду къонабарашта. Дукха хаяц, масала, дояркаш Мавлюдова Зулпаи Медришева Малижеи ферме баьхка. Цхьабакъда: Алиева Маринас, Вадраева Зинас гIо деш, ер шу доладелча денз цхьа бутт дIабахийтабац цар шура яккхара план тIехкхоачаш ца еш.

Ферма коллектива хьохкамаш дукхагIча даькъе тийша да скотникий балхах а. ХIаьта къаьстта белгалбаха боагIа Байдарбаев Набиюла, Мутаев Сайд-Хьасан, Закашев Али. Хьайбай помещенеш цIена лоаттаярал совгIа, хьаьшка доакъар дилла дояркашта новкъостал ду цар.

Арендатор а ва ферме — хьалха механизатор волаш болх баь Ленина орден лелаю Билалов Баудин. Соахка яь 54 сиргIа я цо кхоабаш. Совхоза кулгалхошца яьча договорах цхьоалагIча октябре уж дулха дIаяла езаш ва из. Шийна хьалхашка декхар оттадаьд цо, царех хIаране дозал из ха хьатIакхачалехьа 450 килограммага дIакхоачаде. ЛаьрхIар кхоачашдара цуна вIаштIехьдаьха хьалаш а во дац. Баудина деннад тоъал гIожа, моша, концентрированни доакъар. Цунах цо дика пайда а эц. Масала, дийнахьен буси хIара хьайбана юкъера лаьрхIача 800 грамм дулх тIакхетийт цо.

Геттара дика лоархIаю ший декхарех Закаева Айзан а. Цо леладеш 62 Iасилг да. Карара шу доладелча денз царех цхьаь цаI юкъера даьннадац. Дерригаш унахцIенен дулх дика тIакхеташи дегIадоагIаш да.

М. ХАМАТХАНОВ.

Дийцар — лоархIаме дош

Укх деношка «Грознефть» производственни объединене хилар Нохч-ГIалгIай мехкдаьттагазови промышленноста ВНТО областной правлене VI пленум. Цига дийцар организационнии Нохч-ГIалгIай мехкдаьтта доахача моттигера экологически хьалахи дола дешаш.

ВНТО областной правлене председатела декхарех В. Я. Бородин мукъавалийтар пленумо из пенсе водаш хиларца дувзаденна. Мехкдаьттагазови промышленноста ВНТО областной правлене председателалла хержар объединене керттера инженер К. Ю. Газиев.

ШоллагIдолча дешах доклад йир Iалам лорадара йолча НТО секце кулгалхочо, объединене технически отдела начальника А. Б. Ванштейна.

Пренешка къамаьлаш дир Старогрозненски УБР керттерча инженера В. Г. Серебрякова, Грозненски газ чакхйоахача завода керттерча инженера В. А. Танаянца, «Старогрознефть» НГДУ керттерча инженера А. В. Кузьмина, объединене технологически транспортеи спецтехникан кулгалхочо Б. Н. Петрова, кхычар.

Пленумо соцам тIайийцар кхойтталагIча пятилетке Iалам лорадара тIехьа бе безача балха лаьрххIа комплексни перспективни план оттаеча хоадамболлаш йола предложенеш телийтара ВНТО ерригa юкххьанцара организацеш юкъеоза.

Пленуме дакъа лаьцараша Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттагазови промышленностера экологически проблемаш йийца а йийца. НГIАССР Министрий Советага дехар дир Нефтянка яхача моттигера газонаполнительни станцеш тIехьа а ца тетташ дIакъовлара хьакъехьа.

РСФСР халкъа депутатий Съезде

Фу хургда ца ховш сагота болаш сахиларга байлар хьалхарча бус ха яххалца РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель хоржача дакъа лоацаш хинна халкъо хержараш. 26 мае Йоккхача Кремлевски двореце РСФСР халкъа депутатий хьалхарча Съезда Iуйрийнарча заседане председатель хиннача **В. И. Казакова** дош делар счетни комиссе председатела **Ю. С. Сидоренкона.** Цу хана, хетаргахьа, дIа мел аргдар, аьнна баьннабар халкъа депутаташ.

Съезда а РСФСР Лакхехьарча Совета а ханна йолча регламентага хьежжа белгалдаьккхар къамаьл даьчо, счетни комиссе дагаръяьй РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель харжара енна голосаш, хIаьта цо оттадаьд:

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель хоржача къайлагIа кхаж тассара юкъейинхьаяр РСФСР халкъа депутатий кандидатураш: Ельцин Борис Николаевич, Морокин Владимир Иванович, Полозков Иван Кузьмич. РСФСР халкъа берригa депутаташ — 1060. Хоржамий бюллетенеш дIаийца РСФСР халкъа депутаташ — 1034. Хоржамий яьшкащ хьайийллачул тIехьагIа царчу дар 1033 бюллетень, нийса доацаш лаьрхIар — I.

ДIахо яьча протоколах йолча информаце а башха салоIам бинзар цхьаккха оагIонна. хIана аьлча тайсача кхажамех хьахиннар укх тайпара дар: Б. Н. Ельцин — «тIехьа» — 497, «духьала» — 535; В. И. Морокин — «тIехьа» — 32, «духьала» — 1000; И. К. Полозков — «тIехьа» — 473, «духьала» — 559.

Цу тайппара, цхьаккха кандидатура эшаш йола голос (531) яккханзар. Цудухьа Съезда ханна йолча регламентага хьежжа халкъа депутаташ цIаькха голосовани е езаш хила" эггара дукхагIа голосаш яьхача шин кандидатурана юкъе.

Делкъел тIехьагIа йолаелар юха голосовани е.

Цхьабакъда, цо а хьакъоаставанзар котало яьккхар: хIаьта цхьаккха кандидато эшаш йола голосаш яханзар. Счетни комиссе хоам бир Б. Н. Ельцина тIехьа 503 голос («духьала» — 529), И. К. Полозковна — 458 («духьала» — 574). Хоржамий бюллетенеш дIайийца халкъа депутаташ — 1032. Хоржамий яьшкаш хьайийллачул тIехьагIа цучу дар 1032 бюллетень, нийса доацаш цхьаккха а дацар. Съездо чIоагIдир счетни комисси протокол.

Съезда ханна йолча регламентага хьежжа цIаькха хоржамаш де дезаш да керда кандидатураш а оттабаь. Председателал дечо депутаташта хьалхадаьккха ма хиллара, кандидатураш оттае йиш я хьалха хиннараша санна керда бараша а.

28 мае Съезд дIахо болх беш хилар.

(ТАСС).

СУРТА ТIА: Йоккха Кремлевски дворец, РСФСР халкъа депутатий хьалхарча съезде.

В. СОБОЛЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ХАЛКЪО ХЬАДЕХАР — ИСТОРИЧЕСКИ ШИЙ ХИННАР

ЧIоагIа дег чу дужаш, чулоацам кIоарга болаш къамаьл дар. РСФСР халкъа депутатий хьалхарча съезде депутата Богатырев Бембулата даьр. Вайна массанена а гуш дар съезда делегаташа мел дика дIатIайийцар цун къамаьл. Мадарра дийцача, цIена дог долча саго кхыча бесса из тIаэца йиш а яцар. 10—12 минота цунна карагIдаьлар хургйолча ГIалгIайчен Автономе истореца дувзаденнача, тIехьа а ца тетташ кхоачашде дезача декхарий программа дIайовзийта. Къаьгта масалаш а доаладеш. цо хьахьекхар мишта харцдаьд нохчийи гIалгIайи истори, малагIа бала, халонаш лайра цар репрессеш лаьттача шерашка. Духхьала дийцар Къулбаседа ХIирийчен кулгалхоша националистически тенденцеш хьалхьоаяра фактех. Бембулата берригача советски мехка, дерригача дуненна хьалхашка дIайовзийтар нохчехи гIалгIаехи йоахка дика оамалаш. Цо аьлар, нохчий а гIалгIай а даим лоаллаха дахача къамашца машар, барт лохаш баьхалга, цар массаза а шоай доши сийн лорадаьлга, цар шоаех россиянаш лоархIалга.

Цу къамаьло цIаькхаза а бакъдир Бембулат ший къамах, сталински бIехача гIозаро, Iоткъам лоаттабаьча кхыча къамех чIоаггIа дог лазаш, цIена саг волга.

ДукхагIа кхувлба вай къаман, из санна бола къонгаш!

Х. АКИЕВ, исторически Iилмай кандидат.

* * *

Укх деношка Российски Федераце халкъа депутат волча Богатырев Бембулата Москве РСФСР халкъа депутатий Съезде даьча къамаьлага ладийгIар аз. Са чудоаллаш вола саг дог ца тохалуш, дог ца чIахкаш вуссаргварий-хьогI, аьнна хеталу сона цу къамаьлага ладийгIача.

Цо мел дийцар деррига сайна дика довзаш да, аьнна хеташ яр со хьалха, цхьабакъда цунга ладийгIачул тIехьагIа кхетадир аз, сайна цу гIалгIай халкъана тайп-тайпарча хэна тIалаьттача балах, тIалоаттадаьча низех, алхха тIагIоллара бухьигаш мара довзаш ца хинналга. Оалаш дола дош меттахьа, доаггIача тайпара нийса оалаш, бокъонца бакъдолаш долча хIаманца тIачIоагIдеш — иштта чакхваьлар оратор ше волавелча денз шийна йилла ха йисте а яьнна къамаьл чакхдаллалца. Из йистеваьлча зало техача тIоараша хьахьокхар мел дика кхетадир ладийгIараша цун къамаьл, цун хIара дош, мел кIоарга цар дегашка кхоачаш дар бIарччача къама дуккхача шерашка тIалаттача саготон хьакъехьа цо дийцар. Иштта кайоалаш, ший дего къоабалдеш дола моллагIа гIулакх чакхдаккха низ кхоачалба Б. Богатырева а нийсхон наькъ тIа латтача, цхьаккха хIама ца кходеш къаман оагIув хьал а лаьца латтача къонгий а!

Из дар эггара хьалха белгалдаккха са безам хиннар. ШоллагIдар. Вай къамаш дувцача хана чIоагIа нийса аьлар Б. Богатырева: «...Тха халкъ ший оамалаш йолаш да. МоллагIча, цунца цхьана дахаш долча халкъаца барта а долаш даха ховш — из цун исторически оамал я».

Тха дезала вахаре дукха моттигаш нийсъеннай тайп-тайпарча къамех болча нахаца цхьана тхо дахаш, цхьана болх беш, цхьана дешаш тхо долаш. Массаза а хиннад вIаши хьерчаш, долаш дар вIаши декъаш. вIаши оагIув хьаллоацаш — цунах оал. сога хьаьттача, «къамашта юкъера доттагIал», цунах оал «вошал».

Цу тайпарча вошалах баьнна пайда бувца велча дукха моттигаш корайоагIаргъяр из мадарра бакъдеш.

Цудухьа, кхоалагIдар, чIоагIа бакъахьа а доагIаш а белгалдаьккхар вай депутата мехкарча кхыча къамашта а дуккхача шерашка бален саготои тIалатташ хилар: хIанз а къоастаданза да месхетинций, крымски татарий, поволжски немций дешаш. Иштта нийса а доагIаш а дар Б. Богатырева эрсашка кхайкаш аьнна дале а зале мел хиннарашта, дерригача халкъашта, берригача советски наха доагIаш цо аьнна ер дешаш: «Укх лакхача трибуна тIара шун хьаькъалга, шун нийсхонга кхайк со. Аз дех шугара гIалгIай сий юхаметтаоттадар, исторически цар шоай хиннар царга юхаккхачийтар, — дIаьаккха гIалгIай автономи юхаметтаоттаяр».

Л. КОТИЕВА, хьехархо, къахьегама ветеран.

* * *

Бокхкача теркамца ладийгIар аз, дIадахача кIира РСФСР халкъа депутатий съезде вай депутата Богатырев Бембулата даьча къамаьлага. «Сай халкъо декхар тIа а дилла венав со укхаза» — аьлар Бембулата. Ала деза, из декхар цо тIехдика кхоачашдеш хилара тешам лу дIахо цо даьча къамаьло. Сона ховш, цо санна вай бала кодабе, цу тайпарча лоархIамеча форуме вай халкъа къувлар лерттIа дIадувца саг хиннавац хIанзалца. Гуш да, РСФСР халкъа депутаташа Богатырева къамаьл дика тIанийцалга а. Цу хьашто тешаву, ГIалгIай автономни республика кхолларгйола ха гаьна ца хиларах.

Депутата маллара, дукха хало лайна да вайнаьха халкъ. Къаьстта ГIалгIайченга хьежача цунчул вогIа экономически, культурни, политически хьал долаш хIанз дукха къамаш хургдац. Иштта этта хьал кхы ла йиш йоацалга дика кхета а деш дерригача халкъо хьаллоац Богатырев Бембулата мел аьннар. ГIалгIай Автономни Советски Социалистически республика юхаметтаоттайнча мара даха а дегIааха а таро хургьяц гIалгIай къаман. Из мара кхы никъ бац вай.

Д. ЧАХКИЕВ, исторически Iилмай кандидат, археолог.

— *Оарц дала!* —

КЕПИГАШ КХОДУ, СОМАШ ДОАДУ

Гобаьккха «Малгобекский» совхоза кхаш а долаш, хозача моттиге улл № 35 йола буровой. Цун коллектива къахьегама толамаш довзаш да районе а республике а. Цахаддаш планаш тIеххкхоачашъеш хьайоагIа из. Масала, апрела задани 160 процент кхоачашъяьй, во лелац гIулакхаш май бетта а.

— ХIанзле а 3112 метр кIоаргденнад бурув, — йоах буровой начальника Ю. Тонкогубова. — КПСС XXVIII съезда доаггIача тайпара накъадаха таронаш йолаш да тхо. Шоашта хьалхашка латтача декхарех дика лоархIабу бурильщикаш А. Протасов, В. Михальченков, дизелист Н. Евдошник, слесарь С. Бондин, кхыбараш.

Уж зовне дешаш лергашка латташ арадаьлар тхо начальник Iеш волча вагончика чура. Цхьабакъда, цхьа ткъаьх метр никъ бича цIаьхха хувцаелар тха дог уйла. Тхона бIаргадайна сурт нийрча дар.

Аьрдехьа, айеннача моттиге лаьтта Iокхайса ухкар химреагенташ чуйола галеш, цига Iойоассаьяр утяжелитель, кхыйола хIамаш.

— БаьцовгIашта, наьха унахцIенонна кхераме йий уж? — хетт оаха хьатIаенача кхалсагага.

— Долаш да из морг а, — жоп лу цо. — Масала, феррохромигносульфонат ше мадарра дохьаж да.

Укх шера догIаш каст-каста делх. Хиво кхашка гIолла химреагенташ дIа-хьа йоаржаяр, дIадийнача ялаташта зенаш дар кхерам ба! Цул совгIа, догIан хица лаьттах чуюъ уж. ТIаккха укхазарча дуккхача хьастех дIа ца кхеташ юсаргъяц уж.

КIеззига дIахо ваьлча мехкдаьтта продуктий отстойник я. НийсагIа аьлча, бульдозерца лаьтта дIа-хьа а хьекха баьккха кIоаг ба-кх. Из бизза мазут латт.

— Иштта де йиш йолаш хIама дий из? — хетт оаха Тонкогубовга.

— Мичара, — жоп лу цо, — бетонни кIийле а пенаш а долаш, мехкдаьтта продукташ лаьттах чуюаргйоацаш чIоагIъяь хила еза отстойникаш. Укхаза-м, ираза, лоабат боаллаш моттиг я. Цо новкъарле ю мазута лаьттан ченацка кхача. Дукха моттигаш яйнай сона мехкдаьтта продукташ Iойотташе а, лаьттас дIамолаш.

— ТIаккха мишта нийсденнад технологи иштта гIожа телхаеш хилар? — хетт оаха.

— Из вышка хьалъоттаярашка хатта деза йоах буровой начальника.

Дехьа оагIорахьа йола шоллагIа отстойник хьалха хинначул пхезза - ялхазза йоккхагIа а дикка кIоаргагIа а я. ХIанз-хIанз тIехъяхар кхерам болаш хьалйнзай из. Укхаза а бульдозеро мара сага кулго даь хIама дац. ВIалла чIоагIданза да бердаш, кIийле.

Гобаьккха хьайбай лераш я. Отстойника гонахьа кхыметтел карт е а бицбеннаб Малгобекски бурув деттара балхий управлене хьакимаш.

ГIайгIане хьеж тхо итт метр дIахо дадача ялатий кхашка, гонахьарча хозача Iаламга. Ма товш а дац меттахь, бурув деттараша укхаза хьаихелла керда «сурташ». ДIа мел хьежача ухк аьшкаш, оатхалаш, тайп-тайпара конструкцеш. Мадарра аьлча, цхьаккха лостам бац.

Саго яхац мехкдаьтта эшаш дац, из даккха дезац. Цхьабакъда, иштта къиза хила мегаргва Iаламо эзараш-миллионаш хьакхеллача хозалца, беркатаца?

ТIаккха буровой дIаьякхача ерзий лаьттана яь човнаш? Цу хаттара жоп лаха гаьна даха дезанзар. Массехк бIаь метр дIахо даьлча, тха бIарг тIаэттар хьалха № 25 йола буровой лаьттача моттига. Укхазара бурув деттараш дIабаха кхо шу да. Цхьабакъда, мехкдаьтта чулаьтта отстойник йолаш я, гобаьккха тиша аьшкаш яда, дика гуш ба бульдозерий «кхоллам». Тхоцарча цхьанне мааллара, гаргтарча бIаь шера укхаза цхьа баьцовгIа тIайоале тамаш я-кх. Иштта хьал да кхыйола буровойш лаьттача а.

Дунен тIарча дуккхача пачхьалкхенашка Iемаб вышка оттаергйолча моттигера пайдане лаьттан тIоа хьалъийбе а, хIаьта буровой дIаяьккхача из меттабоалабе а. Дикадар вайга тIехьагIо мара хьа ца кхоачалга ховш ма дий...

— ХIана нийслу цу тайпара хIамаш? — хаьттар оаха бурув деттарашка.

— Дунено цу хьакъехьа Iоаяь опыт юкъейоалаяра рузкъа, материалаш эш. ХIаьта из тхога доацаш да, — аьнна, жоп делар цар.

Лоацца аьлча, кепигаш кходу вай, сомашта зе а деш.

М. КАРТОЕВ, тхо соб. корр.

Цар дош чIоагIа да

Къаьстта дика болх бу пятилетка тIеххьарча шера Старогрозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттарша. Цхьаккха бутт дIабахийтабац цар тIанийца декхараш дикка тIеххкхоачаш ца деш. Цудухьа селхан, 28 мае, кхоачашъяьй цар бурув тохара ах шера план. Шу доладелча денз хIанзлехьа планагIа лаьрхIачул тIех цар техад шиъи ахи эзар совгIа метр бурув. Хьалхара ах шу чакхдалалехьа заданел тIех кхы а эзараш метраш бурув тохаргда УБР коллективо.

Къахьегама овсарле лакхъяра пачхьалкхен план ялхайттеи ахи процент гаргга тIеххкхоачашъяьй цо. ХIаьта коммерчески сухала заданех 163,7 процент лоархIаьяй из. Бурув теха йисте а яьккха, укх шера мехкдаьтта доахарашка цо дIаеннай кхо скважина, планагIа яла езаш яр шиъ мара йоацача.

Къаьстта дика къахьийгад уж толамаш доахача Хунаригов Майрбека кулгалдеча шоллагIча «Къулбехьен-Хаянкорт» яхача буровойи Мартыненко Василий керте латтача йиълагIча «Петропавловский» яхача буровойи коллективаша. Бурув тохара ах шера задани кхоачашъярах эггара хьалха рапорт деннарех я уж.

К. БАШИРОВ.

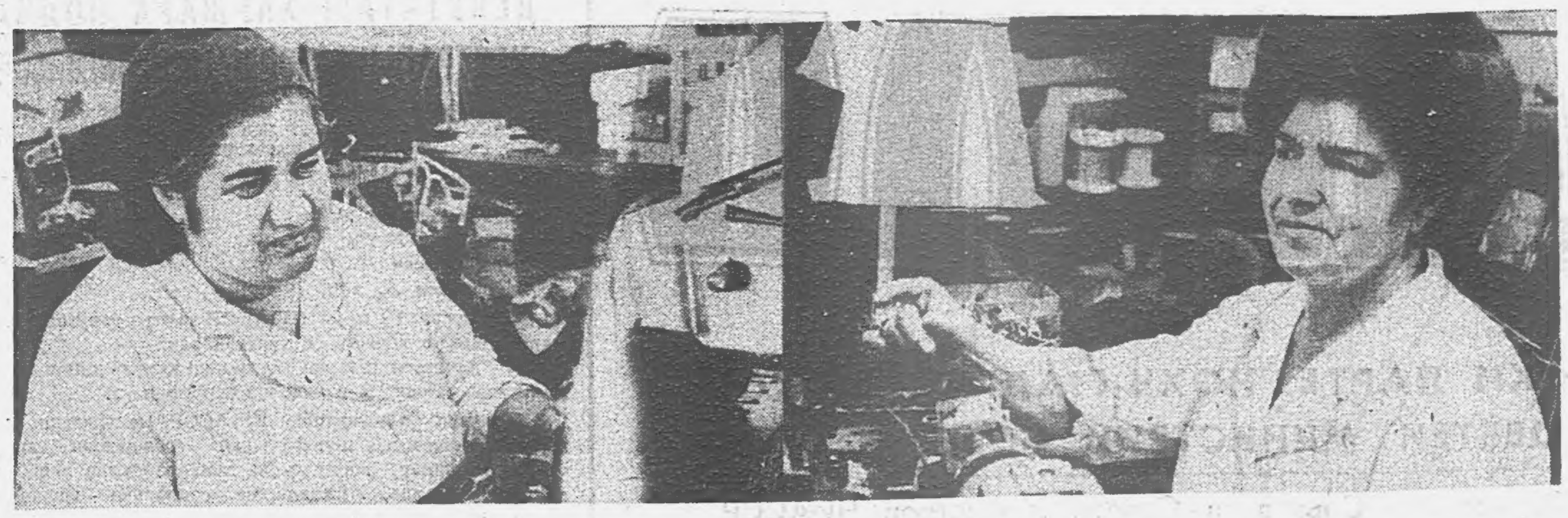

ИНЖЕНЕР-СИЙ ДОЛА ПРОФЕССИ

ДЕГО ХЬИЙХАЧА НОВКЪА

Массаза санна эггара хьалхарчарца хьа а кхаьча, ше къахьегаш волча шоллагӀча цехе чувода инженер-технолог . Шишханов Билан. Цу профессех художественни промыслай производственни объединене эггара дикагӀа лоархӀача специалистех цаӀ ва из. Духхьашха шийна бӀаргадайча санна мерех хьекхача йовлакхашка, кхалнаьха корталешка, берий кочамашка, кхыча барзкъашка хьожаш чакхвоал из. ТӀеххьара а ший балха моттиге Ӏо а хайна, бокъонца уйла тӀаяхийта шийна хьалхашка дадача чертежашка хьеж, наг-нагахьа цхьаццайола белгалонаши хувцамаши ду цо цар тӀа. Укхаза хьаеш йола хӀамаш, дикагӀа, наьха безам тӀагӀоргболаш хилар дукхагӀча даькъе цо беча балхах тийша да. Цеха кулгалхочул а кхыча специалистел а эггара дикагӀа из ха дезарех ва Билан. Цу хьакъехьа шийна тӀалатта дукъ а бехктокхам а боккха хилар ӀалаьмАте дика кхетадеш ва цеха инженер-технолог.

Цудухьа дукха творчески къахьег цо ший балха тӀа. Цунах мел дика ше кхеташ вале а, каст-каста дагавувл из цехерча къахьегама ветеранашца, бригадирашца, инженерно-технически болхлошца. Ше кердаяьха моделаш царна дӀайовзийт, керда хьадича бакъахьа хеташ дола барзкъаш дӀаязду шийгарча записной книжка тӀа. ТӀаккха уж берригаш дег тӀара баркал а аьле арабоалийт. «ХӀама хаттар — хьаькъал, ца хаттар — Ӏовдалал» яхаш да халкъа кица. Хадданза Билан цу балха тӀа йоккха опыт йолча нахаца дагавувларах доккха беркат даьннад цунна. Цо кийчъяь моделаш кхыча цехашкарчарна юкъе къердаш а белгалъяьнна хозагӀа а хул. Цудухьа худсовето массаза а могаю уж.

— Шийл тӀех кхы хила йишйоацаш специалист, башха-дика организатор, тешаме новкъост ва Шишханов Билан, — аьле лоацца характеристика лу цунна цеха начальника Хамзатханов Апте. — Из балха хилча се тӀавацар аьнна вӀалла сагота хилац со, дог тийша хул цеха коллектива балха тӀа цхьаккха тайпа хьовзам хург ца хиларах, технологи толхаяь моттиг нийслург ца хиларах, брак йола продукци цо чакхйоалийтаргйоацилгах.

Цеха кулгалхочо цунна деш дар доккха тешал да. Иштта чӀоагӀа могаву Билан из мел вовзача болхлоша, объединене генеральни директора Гуцариев Микаьила. Долче, балха тӀа шийна бола никъ баьккха ваьнав из. Коллективе чӀоагӀа сийдаьннад цун. Цхьабакъда, коллектива сий лакхалоаттадара ший хьинар кходац инженера-технолога а. Цун керттердар да хьаеш мел йола продукци тӀехдика мара ца хилийтар, цун ассортимент тӀа-тӀа шеръяр. Цу лостамагӀа дог гӀоздоаха производственни хьокхамаш а доахаш, йоккха урхе яькхай цо. Укх тӀеххьарча шерашка цехера араяьнна продукци эсала я аьнна цхьа рекламаци кхаьчаяц укхаза потребителашкара. ШоллагӀча цеха болхлоша хьаеш мел йола продукци цкъа дӀаелча ОТК тӀахьожамхоша соца ца еш, хийцца чакхйоалийтарех я. ХӀаьта ассортиментага диллача уж итташ хувцаеннай цу шерашка. Цудухьа мехкарча тайп-тайпарча регионашкара дукха заказаш ух цар продукцена. Цхьабакъда, цар уж дизза кхоачаш а ду.

Духхьал уж балхаш чакхдахарах шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдаь ваьннарг лархӀац Б. Шишхановс. КарагӀдаьнначох кхоачамбаь Ӏеш оамал йоацача цо балха тӀа доаха мулаш а дукха да. Цехерча машинашта каст-каста наладка ю, ехар хьем ца беш сиха тоаю, хан-ханнахьа хувц технологи. Дукха хаттараш ду цунга цехерча болхлоша шоай профессех лаьца, бегашта санна тхо кӀордадаьдий хьона оал цар цунга. Цу хаттара инженера-технолога луш дола жоп хоадамболлаш хул: кӀордадаьдац, цӀаккха а из дага а ма дохалаш. Оаш мел ду хаттараш вай массане а юкъара болх тоабар гӀоне деш да. Оаша деча хаттараша сона доккха новкъостал ду сай болх кӀоаргагӀа бовзийтара, дукхагӀа творчески уйлаш яйтара. Сонтен куреи воацаш, иштта шоаш безаме тӀаэцача инженера-технолога чӀоагӀа сийду мугӀарерча болхлоша.

Шишханов Билана доккхал а деш, цун бӀу а болаш бола башха-дика говзанчаш кӀезига бац шоллагӀча цехе. Царех ба хӀамаш тега мотористкаш Ужахова Лида, Салтыханова Рукъет, накатчицаш Дахтаева Тамара, Хамхоева Лида, кхы дуккха бараш а. Цар тийга, дега барзкъаш е урташ тӀадаьха корталеш цхьаккха тайпа даккха гӀалат доацаш тӀехдика мара хилац. Цудухьа ОТК тешам а бенна, къахьегарех ба уж. Иштта дика кайоалаш овсаре къа а хьег цар. Юкъера лаьрхӀача хӀара сменагӀа нормаш 130 — 140 процент кхоачашъю.

Джамбульски яйгача промышленноста института технологически факультет чакх а яьккха, хӀанз ше къахьегача профессех Билана болх бу цхьайтта шу дизад. Цу шерашка ӀалаьмАте дика яйзай цунна ший балха къайленаш. Ше къахьегаш мел хиннача халкъа боахама тайп-тайпарча участкашкара дика тешал тӀехьа долаш таханарча денга хьакхаьчав из. Лакхера дешара заведени чакхъяьккхача хьалхарча шера Георгиевски кожкомбинате мастер волаш массехк шера болх бир цо, цул тӀехьагӀа «Чечингтрикотажбыт» яхача производственни объединене воккхагӀвола мастер волаш массехк шера кхы а болх бир цо. ТӀаккха Калмыцки АССР Яшалтынски мехови фабрике керттера инженер волаш ши шу совгӀача хана къахьег Билана. Гуш махиллара ше каралаьцача профессех лагӀа тӀара лагӀа тӀа воалаш, лакхлуш хьавоагӀар къона инженер-технолог Шишханов Билан. Цхьабакъда, дай могаш боацаш хиларца дувзаденна тӀеххьара болх а бита, цӀаверза вецаш хилар из. Цу хана денз хӀанз ше къахьегаш волча художественни промыслай объединене болх беш хьавоагӀа из. ЦӀаккха а хиннавац Билан хьаким хила гӀерташ, цунна тӀакхувш. Цо доккхал деш дар да ше каралаьца моллагӀбола болх цӀенеи биззаи кхоачашбе ший низ дӀакхачар. Долче, хӀанз ше беча балхах вашаши доккхал деши ва из.

«Чечингтрикотажбыте» къахьегаш волча хана, аьлча, 1983 шера башха-дика производственники организатори хиларах тарра Б. Шишханов массава раьза а волаш Коммунистически парте мугӀарашка дӀаийцар. Цу цӀера сий лакха а лоаттадеш, цо болх баьб юххьанцарча партийни организаце секретара заместитель, партбюро член волаш. Цу юкъарча балхашта шийна тӀадехкаш дола декхараш даим цӀена кхоачаш а деш, цо дикеи тӀехдикеи дешаш чакхъяьккхар КПСС Грозненски горкомера сайрийнара марксизма-ленинизма университет. Из бахьан долаш дукха дикагӀа кхийттар из партийни балхах. Тахан парте лоархӀам, сий лохденнад, яхаш къамаьлаш арадоахача коммунистех, партийни билеташ Ӏодехкарех вашаш вац Билан. Шоашта болча аьттонна, дагадоацаш, цаховш парте мугӀарашка нийсбенна нах лоархӀ цо царех. Тахан вӀалла а шеко йоацаш, парте мугӀарашка чӀоагӀбенна латтараш, цунна тӀалатта дукъ дизза дӀаувзара шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш бараш, мехка шерра яржаш йоагӀача демократе, гласноста, перестройка бӀухой бизза а цӀена а бола коммунисташ лоархӀ цо.

Б. КОСТОЕВ.

Берригаш тохабелча

Вай мехкарча халкъа боахамга дӀакхаьча ца Ӏеш, доазол арахьарча итташ долча мехкашка дӀакхоачаш я «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода машинашъераша арахеца тайп-тайпара продукци. Потребителаша ӀалаьмАте чӀоагӀа лакха мах бу цун, хӀана аьлча, тӀехдика мара хилац завода коллективо арахеца продукци. Долче, доазол арахьарча потребителашта хьалхашка ший сий хадданза лакха лоаттадеш хьайоагӀа из. Цудухьа цун продукци чӀоагӀа хоатташи дика дӀаэцаши я.

Шоай производственни хьокхамаш тӀа-тӀа дикагӀа хилийтара шерра яхь йоаржаяьй завода цехий, участкай коллективаша. Цу яхье хьалха а латташ, дог гӀоздоаха хьокхамаш доахаш ба электронно-монтажни цеха машинашъераш. Цар дӀабахача биъ бетта задани 105,4 процент кхоачашйир. Паччахьалкхен планагӀа лаьрхӀачул тӀех цар арахийцар цу юкъа 21 эзар гаргга сома маьха товарни продукци. Белгалдаккха дезаш да, цар хьаеча ерригача продукцех 99 процент яр шоашка дӀакхаьчача ОТК контролераша соца ца еш, хийцца чакхйоалийташ хилар.

Ши-шегӀа хьахулаш дац уж къахьегама толамаш. Цун керттердар да цеха машинашъераша шоай хьинар кхо ца деш болх бар, цар къахьегами царна юкъера яхьи кхетамца вӀаштӀехьяьккхар, балха ханахи станочни паркахи бизза пайда ийбар, къахьегамеи производственнии дисциплина чӀоагӀъяр. Цудухьа шоай балха тӀа ӀалаьмАте дика кайоалаш, къахьегаш бола болхлой итташ ба укхаза. Царех цаӀ я радиомонтнажница Т. Асаева. Ше укхаза къахьегаш йолча итт шера шийна енна задани йизза кхоачаш ца еш, цкъа кулгалхошка бехк баккхийтабац цо. ТӀехдика кхийттай из ше каралаьцача профессех. Цудухьа балха тӀа башха-дика къахьегама мулаш доахаш, яхье даим хьалха латташ хьайоагӀа из. Цхьаккха смена дӀаяхийтац цо ший норма 130 — 140 процент кхоачаш ца еш. Долче, ший пятилетка задани хӀанзлехьа дикка тӀеххоачаш а яь, тӀадоагӀача шера чотагӀа болх беш я из.

Цехе меттел ерригача предприяте а эггара дикагӀа лоархӀача производственницех цаӀ я намотчица, къахьегама ветеран Наумова Фанна Федоровна. Ткъо шу дизад балха моттиг ца хувцаш, цу профессех укхаза из къахьегаш йола. Цу шерашка массехк смежни говзал каралаьй цо. ТӀехдика кхеташ я из радиомонтажница, намотчица, фрезеровщица профессех. Цудухьа цхьаккха станок яц цехе цунна шаьрра болх бе ца ховш. Долче, цехера моллагӀа болхло цамогаш хинна е кхы бахьан нийсденна балха ца воагӀаш висача, цун метта дӀа а этта къахьегачарех я из. Ший опыт камаьрша дӀа а йовзийташ, цо хьалкхебаь говзанчаш итташ ба заводе. ХӀара сменагӀа норма 180 — 200 процентал чухьнахьа кхоачашйиц цо. Цудухьа дукха ха я из кхойтталагӀча пятилетка календарагӀа къахьегаш йола.

Из къахьегама вахте латташ йола участок даим тешаме я оал Урузбиев Ваха Магомедовичах цехерча болхлоша, кулгалхоша. Ше деш дар саг тӀехьахьажа ца везаш дечарех ва из. Ший бехкагӀа цо балха тӀа брак нийсъялийта, цхьа моттиг нийсъеннаяц. Иштта къахьегалга хьадех Вахас шийна уллув къахьегаш болча новкъосташкара а. Къахьа дале а, доагӀаш дар юхь-духхьал дӀаоал цо моллагӀчунга. Иштта волча цун сийду дукхача болхлоша.

СУРТАШ ТӀА: 1) радиомонтажница Т. Асаева; 2) намотчица Ф. Наумова; 3) слесарь-наладчик В. Урузбиев.

И. ПЛИЕВА сурташ.

«Фусамаш—2000»

Кердача тайпара

Республика кхыча районашка санна, Назрановски районе а оттаяьй «Фусамаш-2000» яха программа. Нах фусамашца Ӏалашбара проблема къаьстта ира латт цига. Цун бахьан да дуккхача шерашка партийни, советски, боахамий кулгалхоша из дош тесса леладар. Духхьал цхьа городе Назране чуӀе шоай фусам йоацаш 400 дезал ба. ХӀаьта юрташка бахача наьха цу даькъера хьашташ кхоачашдара дӀаяла еза 5 эзар лаьттан участок.

Нах фусамашца Ӏалашбара программа оттайнча а гӀулакх бокъалгахьа даланзар. ХӀана аьлча, оттаяь моллагӀа а программа, мел дика яр, аьнна, кхоачашъюлургьяц гӀулакх къаьнача ӀеьдалагӀа леладой. Эш керда методаш, цу деша хадданзеи цӀенхашттаи терко елга. Хетаргахьа, тӀеххьарча хана района партийни, советскии боахамийи кулгалхой из кхетаде бабннаб. Цар балха тӀа из дош керттерчарех цаӀ а хинна дӀаотташ латт. Доккха новкъостал дир цу даькъе района паччахьалкхено а. Совхозашта 1 миллиони 900 эзари сом кредит елар духхьал цу цхьан гӀулакха. Нагахьа санна, из ахча царна карадерзаде вӀаштӀехьдоале, кхы тӀа а мел эша кредит лургйолаш а я.

Дукха ха йоаццаш КПСС Назрановски райкоме хилар «Фусамаш-2000» яха программа кхоачашъяра хьакъехьа дош дувцаш йола нонагӀо нах гул баь яь заседани. Цига белгалдир нах фусамашца Ӏалашбара проблема къоастаяра пайданегӀдола наькъаш, соцам бир бахача наха цӀеноШ хьалдараи эксплуатаце дӀадалараи план кхоачаш массане а керттера гӀулакх долга. Укхаза партийни, советски, боахамий кулгалхошка дӀахайтад фусамаш эксплуатаце дӀаялара план кхоачаш ца елгах дувца а ца эшилга, кхоачамбоацараш нийсдалийтачунгара цӀенхаштта жоп хьадехаргдолга. Хетаргахьа, дош иштта хаьдда оттадар нийса а да.

Хьалхашка оттадаь декхараш доккха а бехктокхаме а да. Масала, 1989 шера районе 4100 квадратни метр фусамаш хьалъяьяле, 1990 шера хьалъе еза 9350 квадратни метр. Къаьстта дукха цӀеноШ хьалде лерхӀ, юрташка. Из болх беррига а хозспособагӀа бергба района боахамаша. Оттаяь программа толаме кхоачашъяра, шеко яц, эггара хьалха эш болх хьабе нах. Ховш махиллара, хьабе болх а боацаш, иштта укхаза тела алапеш лоха хиларах хӀара шера бӀаьсти маяллинге, Назрановски районера вай мехка кхыча областашка, регионашка гӀишлон балхаш де дӀавода 4 эзар саг. Уж ба дикагӀбола специалисташ. Бакъда, укх шера кхычахьа дӀаухаш бола нах кӀезигбелар, царна таро елар шоай цӀагӀа болх хьабе, арахьа тийннача нийсса алапи а телаш. Цу нахах дукха бригадаш вӀашагӀъехкар районе. ХӀанз хӀара юрта, совхозе йолаш я гӀишлон бригадаш. Уж дукхагӀча даькъе бахача наха цӀеноШ хьалдеш хургья.

Белгалдаккха деза, боахамий, организацей кулгалхой хӀанз дика тохабеннаб гӀишлонхошта эшараш вӀаштӀехьдахара, цар къахьегамцара безам совбаккхара. Укх шера духхьашха фусамаш хьалъеш йоахкача бригадашта алапи аккордно-премиальни системагӀа тела баьннаб. ХӀаьта гӀишлон материалашца районе эггара хьалха Ӏалашъераш уж бригадаш я. Цудухьа нах тешшаме дӀачӀоагӀбелар шоаш бахача балха моттигашка. Кхычахьа дӀаваха дагадохаш саг вац.

ГӀулакх иштта леладарах пайда боал, сихагӀа урагӀдолхаш латт юрташка керда цӀеноШ. Масала, «Назрановский» совхозе укх шера хьалхарча квартале хьал а даь, эксплуатаце дӀаденнад диъ цӀа. Карара шу чакхдоалаш 25 цӀа хьалде дага ба укхаза къахьегаш боахка гӀишлонхой. Иштта юкъекхаьчад хӀанз ялх цӀа хьалдара балхаш «40 лет Октября» совхозе а. Боахаме лаьрхӀад карарча шера шоай 12 толашагӀволча къахьегамхочоа кердача цӀеной дӀоагӀаш дӀа бе дохка. Шоай къахьегамхой мамогга сихагӀа а дукхагӀа а фусамашца Ӏалашбара дика гӀулакх дагадехад «Экажевский» совхоза кулгалхошта. Укхаза практика а хинна дӀаэттад дезалий гӀишлон бригадаш вӀашагӀйохкар. Е вешта аьлча, фусама аргӀан латтача болхлочоа дӀалу лаьттан участок, средствашии мел эша гӀишлон материалаши цунга шийга ший цӀа хьалдайтара. ЧӀоагӀа бакъахьа хургдар из дика опыт района кхыча моттигашка, боахамашка сихагӀа дӀайоаржайоре.

Нах фусамашца Ӏалашбара проблемаца айхха дувзаденна дар нийсхон принципагӀа уж хьалдаь цӀеноши квартираши дӀа-хьа екъар. Ховш ма дий, районе фусамаш екъача дукха кегар лелабаьлга, жилищни законодательство гӀожа телхадаьлга. Из бахьан долаш республика а центральни а органашка дукха лийткъаб Наьсаре баха нах. Цу тайпара нийрча хӀама кхы хургдоацаш цхьа дика кердадар юкъедоаладаьд укх шера. ХӀара юрта вӀашагӀъехкай боккхагӀбарий советаш. Царна юкъебахар юртара хӀара тайпан цхьацца саг. ХӀанзчул тӀехьагӀа фусамаш совета пурамагӀа мара дӀа-хьа екъаргъяц исполнительни комитеташа. Шеко яц, нийсхо телха ца яйтара эггара нийсагӀбола никъ ба из.

МоллагӀа гӀулакх чакхдоаккхалургдац, нагахьа санна материально-технически база чӀоагӀа ца хуле. Цудухьа «Фусамаш-2000» яха программа кхоачашъяр дукха тийша да гӀишлон индустре базах.

— Из программа толаме кхоачашъяра шера арахецача продукце дикал 30 миллион сома маьха йолаш гӀишлон индустре база хила еза районе. — аьлар сога Назрановски райисполкома председатела заместитела, райплана председатела Х. Батыжева. — ХӀанз районе болх беш я шиъ гӀишлон организаци — СМУ-3, «Назраньагропромстрой» МСО. Иштта я «Градостроитель» яха паччахьалкхен-производственни кооператив. Цунна чуйоагӀа Назрановски кирпишк ю заводи РСУ-и. Цхьабакъда, из кӀезига низ ба. Цу тӀа района территоре тӀа йоллаше, шера планагӀа карадерзаде дезача 4 миллион 700 эзар сомах Назрановски районе гӀишлош хьалъяра 1 миллиони 700 эзари сом мара дӀадахийтац «Чечингсельстрой» объединенена чуйоагӀача СМУ-3. Из нийса дац. Цудухьа республика Министрий Советаца а объединенепа а оаха барт баьб тӀайоагӀача пятилеткагӀа СМУ-3 яхача организацега деррига а гӀишлон балхаш тха районе дайта, шера гӀишлон-монтажни балхий дукхал 6 миллион сома маьхага дӀа а кхоачаеш.

Дагадохарах белгалдаккха доагӀа, гӀишлон индустре база чӀоагӀъяра арахьара новкъостал хьатӀадарга хьежаш а багӀац наьсархой. Ха а ца йоаеш, шоай низашцеи таронашцеи хьаде йиш яр шоаш хьаде болабеннаб. Укхаза пайда нийбу йоккха йоаца производстваш хьаярах. Масала, массанахьа санна, Назрановски районе а чӀоагӀа тоъаш яц кирпишкаш. Уж арахецаш цхьа завод мара яцар укхаза хӀанзалца хьа. ТӀаккха цо а болх во бора. Из проблема сихха къоастаяр духьа района юрташка хьалъеш латт кирпишкаш хьаю кооперативни заводаш. Масала, Наьсар-Керте хьа а яь, укх деношка болх бе йолаеннай шера 3 миллион кирпишк арахецаргйола кооперативни завод. Иштта шера 3 миллион кирпишк арахеца таро луш йола предприяти хьалъяьйоаккхаш латт «40 лет Октября» совхозе. Цул совгӀа, ТӀой-Юрта хьалъе йолаяьй из санна йола цхьаькха цхьа кооперативни завод а. ХӀаьта реконструкци яьчул тӀехьагӀа шера 15 миллион кирпишк арахеца таро йолаш хургья «Градостроитель» яхача кооперативана чуйоагӀа Назрановски кирпишк ю завод. ВӀашагӀйохкаш латт кхы тайпа гӀишлон материалаш арахецаргйола кооперативаш а.

Гуш ма хиллара, нах фусамашца Ӏалашбара программа комплексно кхоачашъе болабеннаб Назрановски районе. Теша лов из лоархӀаме декхар района кулгалхошта, специалисташтеи болхлоштеи кхоачашдулургхиларах.

Х. ШАДИЕВ.

Профсоюзаши экологии

Хургья е хургьяц...

Гудермесски биохимически завод? Нагахьа санна хургйолаш яле, мишта хила еза из? Вай республика экологи бӀехьеш йола аргӀанаръяр-м хӀаьта а хила йиш яц из, хӀанз укх сахьате шортта йолаш я унахцӀенонна зедеш йола объекташ «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез» производственни объекташка, иштта наьха унахцӀенон чӀоагӀа Ӏаткъаш я болх беш йола цементни завод, Грознереи Аргунереи теплоэлектроцентралаш, кхыяраш.

Массанена а дика дагайоагӀаш я городе Гудермесе а, цунна гонахьарча моттигашка а хинна митингаш. Городерча а цунна гонахьарча юрташкарча а наха деха а доагӀаш тӀагӀертта дӀадехар хьалъеш латта из объект хьал ца еш соцаелга. Мехка гласность дӀайолаеннача хана центральни газеташ тӀара цига бахача наха хайра уж санна йолча производстваша гонахьарча средана а наьха унахцӀенонна а мел доккха зе ду.

Цу хьакъехьа шийна хеташ дар алар дийхар тха корреспондента «Грозгипробиосинтез» института технолого-монтажни отдела начальникага А. А. Кухоренкога. Цо аьлар:

— Пхи эзар тонн доакъара лизин хьаергйола Гудермесски завод хьа ца яйташ соцаяьй. Цу гӀулакха дола бахьанаш дукха да — сихха дегӀаухаш а дӀа-хьа даьржа доаца, дунен тӀа эггара чӀоагӀагӀа лоархӀаш дола Ӏилма-биотехнологи из хилар, иштта хоржамий кампани дӀайодача хана депутаташа кхоачашдергда аьнна дӀатӀайийцад экологи цӀена хилийтара тӀехьа къовсам лоаттабелга, кхы цхьадола бахьанаш.

ХӀаьта, хӀаманца хувца йишйоацаш чӀоагӀа маьхера аминокислота — лизин, хьайбай боахама чӀоагӀа эшаш хилар, хьалхарча даькъе Кхачан программа кхоачашъяра а эшаш долга хов хӀара хьайбаш леладечоа.

Шера итт эзар тонн кристаллически лизин арахецаргйолаш завод дегӀайоалаяра перспективага диллача, теркам тӀабахийта безам бар са укх тайпара долча гӀулакха, предприяте йиш хургъяр доазол арахьарча мехкашка, цу даькъе дегӀадаьхкача капиталистически мехкашка из дохка, цар хӀара тоннах ялх эзар доллар а луш дӀаэц из.

Республикана из гӀулакх шеко йоацаш перспективни а боккха пайда баргболаш а да, хӀана аьлча, цо таро хулийтаргья хьайбай боахам дегӀанхувла, валюта хьаэца, цунах хьаэца йиш хургья эшаш дола товараши оборудовании. Масала, хьаэцаргья вай Киев яхача города 40 километр мара гаьна йоацача улла Трипольски биохимически завод. Цун мощность цкъаи ахаззеи йоккхагӀа я Гудермесски биохимически заводачул, гонахьарча средана цхьаккха тайпа а зе ца деш, болх беш а я из. Цхьабакъда, ший продукци цу завода коллективо доазол арахьарча мехкашка дӀакхухьийташ хиларах, хӀанз заводa болхлоша хӀара шера хьаэц иностранни маркех йола ши бӀаь автомашина, кхыметтел цар шоаш вӀаштӀехьъяьккхай цу автомашинашта гӀулакх дара йола технически станци а.

ХӀанз укх сахьате моттигера партийнии паччахьалкхени органаш уйла йолаш я централизованни капитальни вложеней чотагӀа наха чубаха цӀенош, соцкультбыта объекташ хьалъяра проблема къоастае а, кхыметтел Гудермес яхача города сурт-сибат хувца а. ХӀаьта мичахьа болх беш хургба нах. Завод хьал ца еш соцаяра тӀехьа йолча республика профсоюзаша уйла яьйий-теш цу хаттара тӀехьа? Ховш махиллара, профсоюзни членаш балха тӀа дӀанийсбар профсоюзни организацей керттера декхар да. ШоллагӀча оагӀонга диллача СССР медицински промышленноста министерствана керда директиваши указанеши еннай кийчача молхай средствaш дегӀакхувлара, заводана финансировани елга соцаяра, кхыметтел из дӀакъовлара духьале а ца еш.

Бакъдар аьлча, хьаькъал котдала дезаш да, завод хьалъе еза, хийцача, эргаяькхача технологех яь а. Нагахьа санна вай халкъ, вай республика вайна езаш а лоархӀаш а дале, нагахьа санна яхь а лоӀам а байна вай деце, завод болх бе йола а йолийташ, наьха хьал-таро тоаергйола гӀулакх де деза вай, технически прогресс дегӀа а кхувлийташ.

Республика кулгалхой бакъахьа хеташ ба Гудермесе фитохимически производство дегӀайоалайича, баьцаех укхаза молхаш хьа а ергйолаш. Уж гӀулакхаш хӀаманга дог доахийташ да, цхьабакъда, вӀаштӀехьъяккха еза технически культураш кхеяра йола шиъ е кхоъ агропромышленни предприяти. Хьайбай комплексашца цхьана уж вӀаштӀехьъяьхача бакъахьа а да.

Фитохиме чӀоагӀа отходаш кхашка дӀааракхахьа мегаргья удобренешта метта пайда а ийбергболаш.

«Грозгипробиосинтез» института генеральни проектировщика кхы тӀа а енна я укх тайпара йола предложени: завода цхьа дакъа е из еррига кхы тайпа йола продукци арахецарга яккхара, хӀанз укх сахьате хӀанзлехьа вӀашагӀъеллача технологически оборудованеца кхачан лимонни кислота хьадайтара дола документацеш кийчдеш да.

Кондитерски, ликеро-къаракъа промышленносте, корта бохабеш доаца малараш хьадеча, кхыметтел медицине ӀалаьмАте боккха мах болаш продукт я лимонни кислота. Цига хьахулача отходех чӀоагӀа пайда ийбергба хьайбай боахаме, доаханна уж юа а еш.

Шеко йоаццаш кхачан промышленносте корайоагӀаргья лимонни кислотах пайда ийбергбола мощносташ. Цига из кислота а детташ, хьадергда бахача наха чӀоагӀа дезаденна дола фанта, пепси-кола, фиеста яхараш а кхыдола а хиш.

Иштта хьалъеш латтача биохимически завода ерригга оагӀонаш чу а лоацаш, цун перспективага хьежача, цунах хьахила йиш йолаш я йоккха производственно-аграрни, химико-формацевтически объединени, ше санна йолча предприятешкара хӀанзарча хана дӀадехаш мел дараш дизза кхоачаш а дергда цо.

А. САДУЛАЕВ.

ИЮНА ЧОТАГӀА

Нохч-ГӀалгӀай АССР жилищно-коммунальни боахама министерствана чуйоагӀача тха автотранспортни предприяте коллективо хьанал хьалха кхоачашъяьй пхе бетта план. Цу юкъа 150 эзар сом пайда баьб оаха паччахьалкхенна. ДӀадаха шу а ах миллион гаргга сом пайда беш чакхдаькkхар. ХӀаьта халкъа боахама мовхьаш дӀа-хьа кхахьара шера задани а 26 процент тӀехкхоачашйир. Тхо бӀубенна да царел эшашагӀа тхоай производственни хьокхамаш укх шера а хулийтарг ца хиларах.

Массаза санна хьинаре къа а хьегаш, яхье хьалха латташ ба водителаш Амхадов Мувса, Болдырев Александр, Заурбеков Леча, ремонтник Конкоев Алексей, автоэлектрик Вахаев Мовсар, кхыбараш.

С. АЛХАНОВ,
автопредприяте директор.

ГӀадвуга гӀулакхаш

Шоаш пятилетка тӀеххьарча шера тӀайипа доккхий декхараш тӀехкхоачашдеш ба Грозненски газ чакхйоахача завода болхлой. «Грознефть» производственни объединенена чуйоагӀача предприятешта юкъе яьржача яхье укх тӀеххьарча шерашка хьалха латташ хьабоагӀарех ба уж. Башха-дикача производственни хьокхамашца чакхбаьккхаб цар хьалхара биъ бутт. ПланагӀа лаьрхӀачул совгӀа ара а хийца, мехкарча халкъа боахамга дӀакхачийтай 600 эзар сома маьха товарни продукци. Цу даькъе заданел тӀех кийчдаьд ши эзар тонн стабильни доаца газови бензин, 5100 тонн коача газ, йиъ миллион кубически метр совгӀа бензин дӀакъоастадаь йола газ.

Газ чакхйоахараша дика къахьегама толамаш даьхад кхыча технико-экономически хьокхамий даькъе а. Халача технологически процессашта механизацеи автоматизацеи ярах къахьегама овсарле планагӀа лаьрхӀачул 10,7 процент тӀехкхоачашъяьй. Духхьал из лакхъяра чотагӀа хьаяьй пар планал совгӀа арахийца ерригга продукци.

Бийдала, материальни, доагора-энергетически ресурсаш кхоярах, продукци маьхалъяккхара задани тӀехкхоачашъярах, арахецача продукцега дӀабода мах планагӀа лаьрхӀачул 3,8 процент лохбарах завода коллективо дӀабахача биъ бетта оттабаьча боарамал тӀех паччахьалкхенна 522 эзар сом пайда баьб.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, предприятерча участкашта юкъе яьржача яхье хьалха латташ я Филимонов Юрий Ивановича кулгалдеча участка коллектив. Хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба заводе операторaш Буряк Надежда, Абдулханова ТӀаус, Логвинов Владимир, Криволапова Ольга, Евсюков Валерий, слесарь Белоножко Сергей, кхыбараш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

Шура дукхагIа йоаккх

Паччахьалкхенга шуреи дулхи дохкара дIадахача шера а санна планаш ханал хьалха кхоачашъе дош деннад Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза ферма коллективо.

Хьалхарча квартале, план 35 тонн йолаш, хьайбаш леладераша, дIаеннай 36 тонн шура. Из укх бIаьстен хьалага диллача дика хьокхам ба. Иштта, тIеххоачашъяьй совхозо дулх дохкара план а. Из дIачуденнад лаьрхIачул 3,2 тонн дукхагIа. Соахка хьалхарча квартале из хьокхам тоъал лохагIа бар.

ХIанз ферме бетташ 155 етт ба. Царна рационо дIадеххача тайпара дIател доакъар. Май бетта тIеххьарча деношка доладир укхаза хьайбашта моша доакъар тела. Цу юкъа дикка тIакхийттий йоаккхаш йола шура. Масала, февраль бетта хIара кхоабача Iаттагара 7 — 8 килограмм мара яккхацар. ХIанз из 10 — 12 килограмм йоаккх.

— Соахка доакъар эшшача боараме Iалашдарах Iай а шура лаьгI ца еш хьадаьхкар тхо, — йоах ферма бригадира Р. Исраилова. — Планаш кхоачашйой а, кхы дикагIа йола таронаш йоацаш а дац. Нийса хургдац, тхо уж лехаш дац аьлча а. Теркам тIабохийт оаха наькха къахьегама дисциплина чIоагIъяра, ферме кулг-кара деш дола балхаш кIезигдара, Iул тоадара, доакъара база дикагIа шеръяра.

Шура дукхагIа йоаккхаш къаьстта хьинаре къахьег дояркаша Эльмурзаева Зояс, Автоева Заргана, Джанаралиева Майнаша. Цар хIаране шоай дийнахьара план кхоачашъю. Масала, Эльмурзаера Зояс бетташ 25 етт ба. ХIара дийнахьа цо йоаккх 210 килограмм шура, план 190 килограмм йолаш.

Къаьстта теркам тIаозаш да укхаза хьайбаш леладерий социальни а, бытовой а хьашташ кхоачашдара хьалъяь помещени. Цу чу да болхлой хьашташ кхоачашдара мел эшар. ЦIе уголоке латт дикагIа йола мебель, цветной телевизор, радиоприемник. ХIаьта, истола тIа да деша керда газеташ, журналаш. Иштта йолаш я укхаза столови а буфет а.

М. ЧАХКИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Шанхаерча моллагIа яр санна йоацача клубе чууха нах дукхагIча даькъе пенсе баха ха хьатIанхоачаш барашта боккхий нах а ба. Уж вIашагIбетталу тахан дIадаккха могаш дац, яхаш долча унзарча лазарагIа — раках дарба дайта безам болаш хиларо. Уж ух укхаза алхха лорий консультаци эцар, е обследовани яйтар духьа иха ца Iеш. Специалисташа бIарг тIа а лоаттабеш цамогаш болча наха цигун яха са доахийташ гимнастика комплекс кхоачашъю. Из традиционни китайски медицинана чуйоагIаш я. Клуба балха финансаш тел гимнастика новкъосталца дарба дайташ болча частни наха.

СУРТА ТIА: Юань Мэйчжу (юкъе латтар) йийрзай цигун комплекса новкъосталца.

Синьхуа—ТАСС сурт.

Кердача вIашагIкхетараша диканга сатувсийт

Дуккхача мугIарерча американцаша, бе-бе достамегIа болча политически деятелаша М. С. Горбачевен Дж. Бушен хургдолча вIашагIкхетарах СССР-ан США-ен юкъера гIулакхаш кIоаргдарга боккха цхьаькха цхьагIа лоархI. Иштта цунах шин оагIон хьашт хинна ца Iеш дерригача адамлен хьаштдола гIулакхаш кIоаргдар санна лоархI.

Сенца белгала да шин лидера керда вIашагIкхетар? Эксперташа яхачох, советско-американски лакхера боараме хиннача вIашагIкхетарий дерригача историе шин мехка кулгалхоша эггара хьалха герз дехкара дешашта санна экономически дешашта а теркам тIаозаргба. Из дувзаденнад шаккхе держава цхьана герзашта тIахьожам лоаттабара йолча цIенхашттарча этапагIа чакхъяьнна хиларах. ТIема проблемаш къестаеча даькъе дикка опыт Iоаяь йола СССР-ен США-ен хIанз экономически бувзамаш дегIадоаладара наькъ тIа баьннаб. ХIанз укхаза хеттача бесса советско-американски диалога керда маIан тIаэцаш латт.

Лидерий керда вIашагIкхетар кердача хьале чакхдаргда. «Шийла тIом» яха дош юкъера дIадоалаш латт шоайла дIа-хьа тIатийса тIема кхерама боарам лаьгIлуш боагIа. Ховш ма хиллара хIанз вай мехкаш шоайла дукхагIа теш, — аьлар сога гIорваьннача американски экономиста Майкл Клаудона. Из машар чIоагIбара духьа бе-бе экономически типацца вIаши гIулакхаш леладара» йола моделаш вIашагIйохкача «Джеономикс инститьюцин» яхача организаце кулгалхо ва. — Цу тIа — дIахо дувц цо — лакхерча боарамера хургдолча кердача вIашагIкхетаре герзаш дехкара гIулакхе дикка толамаш доахаргхиларах теша а тешаш, аз вай мехкашта юкъера экономически бувзамаш чIоагIдарга сатувс. Сона хетачох, тарифни ставкаех, КОКОМ доазув оттадарах дола дешаш къоастадергда, иштта со теш, советско-американски договораш оттадеча толамаш доахаргхиларах.

— Вай мехкий лидераш вIашагIкхетарца дувзаденнача США-рча политически хьалах фу аргдар Iа?

— Общественноста хетар тохнаш яьча выводех, американцаша лерхI, советско-американски гIулакхашка дикагIча оагIорахьара овлангара хувцамаш хиннача санна. Духхвал из бахьан долаш хьаллаьцар цар президента Дж. Буша оборонага дIадохийтар дикка кIезигдара йола уйла. «Джеономикс инститьюшна» айхха бувзамаш леладу американски Iилманхоща, бизнесменаща, правительственни чиновникаща. Са майрра ала йиш я — цар массане а чIоагIа хьаллоац рейгановски администрацена йоагIаш хинна СССР-ца «заидеологизированни» гIулакх леладара тенденци президент эшае гIерташ хилар. ХIанзарча администраце лоралуш могадир вай вIаши тешаш, гуччахьа экономически, политически гIулакх леладара бIаьшеренга долхалга. Президента Советски Союзаца леладеча гIулакхий хьакъехьара политика чIоагIа могаеча америка нцаша хьахойт общественность ца тешаш хилара тенденци юстара а яьккха сихагIа хьалхашка яха, дегIаaха гIерташ хилар.

Юххера а дагадохаргда вайна Америка «беженций мохк» санна шоай вахар а паччахьалкхе а хьакхоллара шоайла дIа-хьа новкъостал а деш хьахинна йолга. Уж дIахьа тешаш хилара, цхьана гIулакхаш леладе кийча хилара оамалаш хIанз а тха мехка яхаш я, из иштта хилар дика хьахьокх. Р. Рейгана ханара Советски Союза дукха ца тешаш гIулакх леладара тенденци американски общественноста тIа ца эцаш юстара тассаро. Ховш ма хиллара, президента М. С. Горбачева дIайолаяь геттара йоккхийча социальни а экономически а реформаша, гласностеи перестройкаи доккха дакъа юкъедихьар тха общественноста хетар хувцача.

— Лакхерча боараме хургдолча вIашагIкхетарца дувзаденна герз дехкара процессерча керда этапа перспективех фу хет хьона?

— Сона хетачох, Европа демилитаризаци еча боккха гIа баккха йиш йола таро хьахиннай. НАТО-с, сона хетачох, цу военни союзах кхыдола политически лерхIараш кхоачашдара йола организаци хьаяра идея тIаэца тарлу. Дукха ха йоацаш Дж. Буша дика решени тIаийцар «Лэнс» яха ракета тохкалга тIа ца эцарца. Иштта чIоагIа лоархIаме я НАТО министраша хьаллаьца йола цун предложени, цунца по хьалхадоах Европера гаргтарча радиуса ядерни ракеташи артиллерии кIезигьяра, е хIалакъяра хьакъехьа переговораш дIайолаелга. Цхьабакъда, лакха мах бе боагIа Афганистанера советски эскар араданкхара, Латински Америкен Малхбоален Европен хьакъехьа советски политика хувцара.

Германи вIашагIтохара проблемаш, хIаьта иштта, Малхбузен Европе америкаацаша тIема даькъе кулгалдарца, Малхбузен Европе советскичар кулгалдарца дувзаденна дешаш къестадара наькъаш лахар из да советско-американски гера дехкара гIулакхе керттера дар. Гера тIа ца эпар — из нийса хIама да, цхьабакъда, шин оагIоно а Малхбузен европа а цхьа никъ лаха беза, низ бола тIема «духьалеаш» — Варшавски пактен НАТО-и дIаяьккхача цхьаккхача хIамах ца кхераш маьрша бахаргболаш. Дицде йиш яц Европе хIанз а тIехьа вIаши духьал латтача эскарашка конфронтаци хилара кхерам болга, цудухьа из гIулакх махулла сихагIа дипломатически средствашца къоастаде деза.

— Фу хет хьона советско-американски торгово-экономически бувзамаш дегIаахара таронех?

— Американски общественность Джексон-Вэника даь дискриминационни хувцамаш дIадахара, КОКОМ-а СССР-ца торговле гIулакхаш леладеча оттадаь доазув дIадаккхара тIехье я. Цхьабакъда, советско-американски отношенеш дегIаккхувлача наькъ тIа духьале ю конвертируеми ахча ца хиларо, иштта, СССР-е частни доалахье хьакхолла бокъо ца яларо, кхьча бахьанаша.

Дукха ха йоацаш бе-беча мехкашкара Iилманхоша, бизнесменаша дакъа а лоацаш «Джеономикс инститьюшне» чакхъяьннача семинаре хьахайтар СССР-е махулла сихагIа доазол дехьарча инвестицех. доазол дехьарча бизнеса бе-бе операцеш чакхъяха таро луш дола законаш тIаэца дезалга. Доазол дехьарча наха Советски Союзацара бизнесе дукхагIа теркам тIаозаш а кIезигагIа къахьегаш а дола гIулакх хила деза. ХIанзарчоа американски бизнесменаш СССР-рча инвестицех лора а луш гIулакхаш леладу. Царех дуккхачар йоах: «Аз сабардергда Советски Союзе кардинальни экономически решенеш тIаэцалца». ТIаккха лоархIавергва со цун экономике инвестици е». Вывод: советско-американски гIулакхацара отношенешта политически хьало гIо дой а американски капитал Советски Союза геттара лоралуш мара юкъейоагIаргьяц. Из иштта хургда маьхий реформа хьокхамаш мадарра гучадовлалцеи доазол дехьарча бизнеса лаьрхIа хьалаш тоадалцеи.

— Американски бизнес СССР хьакъехьа лоралуш хилар нийса лоархIий Iа. Ховш ма хиллара, дуккхача малхбузеневропейски а японски а компанеша советски рынке шоай конкуренташ белгалбаьхаб.

— Укхаза инфестиционни хьал чIоагIа дац, сихха пайда хургхиларах дог даха эшац, советски сом конвертируеми дац. Из дерригá тахан долаш дар. Цхьабакъда, американски бизнесо тIаэцац «сабар а даь фу хул хьожаргда вай» яха принцип, кердача рынкаца хьинаре гIулакхаш леладе деза. ХIана? ХIана аьлча, хьатIадоагIача итт шерашка Малхбузен Европа дикка пайда бергба экономически интеграци ярах, тарифаш кIезигьярах, цун экономика американскичул сихагIа дегIаухаргья. Малхбузеневропейцаща къовсам лелабеча тхона гIо дергда къахьегама овсарле лакха йолча советски рынко. Советски Союзи Малхбоален Европен — из потребительски товараш ца тоъаш вола 400 миллион саг ва.

Тха цхьа кица да — «Хьалха хьоашалгIа веначоа дикагIа гIулакх ду» яхаш. Эггара хьалха советски а малхбузеневропейски а рынкашка баьхкаб финнаш, немцаш, японцаш, итальянцаш, канадцаш, шведаш. Цар шоашта пайдане долча хьалашка соглашенеш яьй. Тха цар даьр де деза. СССР-ца гIулакхаш леладьча американски бизнесменаша, йоахар сога, Советски Союз Америкаца гIулакхаш леладе хьаштдолаш хул, цо американски бизнес дика тIаэцаргья.

Советски Союзе ба дунен класе тохкараш. СССР лоархIамерча Iилман тохкамий источник я къаьстта лазерни технологе, металлурге, прикладной математике. Цхьаболча эксперташа лерхI СССР-е фундаментальни тохкамегIа США цу тайпарча разработкех доаккхачох иттлагIа дакъа мара даккхац. Цу тохкамех кердача производстве, Малхбузенга валютах дохкаргдола керда товараш хьакхоллача пайда ийбу. Американски маркетинг, менеджмент, технологи, финансаш советски тохкамашца вIашагIтехача цо геттара боккха пайда бергбар.

Дунен политике лоархIаме моттиг дIалацара духьа Америка дунен торговле керттерчарех цаI хила еза. Американски бизнесо а правительствос а лерттIа уйла а еш мах бе беза оаха экономике дIалоацаргйолча моттига. Къама санна тхона чура а дунен халкъашта юкъера а декхараш кхоачашдурлургдац геттара йоккхача торговни а бюджетни а дефицитаца. Дунен тIа эггара чIоагIагI декхарийла бахача мехко санна ВIашагIкхийттача Штатий дунен халкъашта юкъерча бизнесе геттара хьинаре дакъа лаца деза. Из де деза кердача хьалашка лерттIа яхар духьа. Из дIадехар къаьстта лоархIаме да, нагахьа санна, тхо дунен тIа стабилизирующи лоархIам хьатIаэца лерхIаш дола, хIана аьлча, хIанз геттара чIоагIа держава тIема низ бар а ца лоархIаш экономика чIоагIа яр лоархI.

Американски бизнесо Советски Союз, цун чIоагIагIа эшача менеджментаца, маркетингаца Iалашъяро ВIашагIкхийттача Штаташта а новкъостал дергда. Вай юха а кхерам боацаш, тоаденна дуне хьадаро таро йолаш я. хIаьта из пайда ца эцаш йита йиш яц. Сона хетачох, лакхехьарча боарамерча вIашагIкхетаре хургйолча дискуссешка шин державас из а кхыйола а лоархIаме проблемаш къоастаергья.

Эдгар ЧЕПОРОВ,
АПН соб. корр.
Нью-Йорк.

ТЕЛЕПРОГРАММА

29 МАЙ
ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Зитарова дезал» яха художественни фильм. 5-гIен 6-гIен сереш.
11.05 — Мультфильм.
11.25 — Берий сахьат (немецки метта урокаца).
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — Общество дегIаера хIанзара тенденцеш. Герга истол «Коммунист журнала редакце.
16.30 — Мультфильм.
16.45 — «Телезно» яха журнал.
17.15 — «Здравствуй, музыка!»
18.00 — Документальни фильма премьера.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — П. И. Чайковский. «Сийлахь художник дагавохарах» трио.
19.50 — «Зитарова дезал» яха художественни фильм. 5-гIа сери.
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 — «Пресс-клуб» яхача кхоллама объединене гойт...»
22.55 — Парнага дода лагIа. ДIаходедар.
00.15 — ТСН.

II ПРОГРАММА

12.00 — «Паччахьалхен доазо» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 1-ра фильм — «Мы наш, мы новый...». 1-ра сери.
13.05 — Ритмически гимнастика.
16.40 — «Хоржамех мишта эшаргва» яха телефильм.
17.00 — «Грани» яха литературно - художественни видеоканал.
17.50 — Информационно-публицистически программа.
18.30 — «Аш хаьржина иллеш» (нохчий меттала).
19.00 — Информационни программа. Перерыв (20.00) — Бийса даькъала хийла шун, бераш!

30 МАЙ
КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.20 — 120 минот.
8.35 — «Зитарова дезал» яха художественни фильм. 6-гIа сери.
10.00 — Татарски АССР иллейи халхарен Паччахьалхен ансамбла концерт.
10.40 — «СССР — США: бIаьшерен роман» яха документальни фильм.
12.00 — Из хиннад... хиннад...
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — Музыкальни сокровишница Дж. Гершвина произведенех дола концерт.
16.40 — Мультфильм.
17.00 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
18.00 — «Барабан» яхача ансамбла концерт (г. Милан, Итали).
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — «Iаьдал — Советашта».
19.30 — «Зитарова дезал» яха художественни фильм. 6-гIа сери.
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 — Коллаж.
22.05 — Илли-90.
23.20 — «Фиалкаш кхаьрача деношка». «Кхоллам, бовза беза кхоллам».
00.30 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Киргизски ССР халкъа артистка С. Бексуратовас дIалокх.
8.40 — Документальни фильм.
9.00 — «ДоттагIех - новкъостех...» яха Сийлахь - боккхача Даймехка тIема халкъа хора ветераний коллективацара вIашагIкхетар.
9.45 — Мультфильм.
10.00 — «Тихие троечники» яха берашта дола фильм. 1-рей 2-гIей сереш.
12.10 — «Экране я Сибирь» яха киножурнал.
12.20 — «Паччахьалхен доазо» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 1-ра фильм «Мы наш, мы новый...». 2-гIа сери.
15.50 — «Импульс». Прямой передача. Телефонаш: 22-26-68, 22-93-92, 22-01-65.
16.50 — Киножурнал.
17.00 — КПСС-н XXVIII-чу съездага тIехдоалхуш (нохчий меттала).
17.45 — Информационно-публицистически программа.
18.25 — Шун дехарца вIашагIкхетар. ДIалокх Х. Ахциева (гIалгIай меттала).
19.00 — Информационни программа. Перерыв (20.00) — Бийса даькъала хийла шун, бераш!

31 МАЙ
ЕРА

I ПРОГРАММА

6.20 — 120 минот.
8.35 — Мультфильм.
8.50 — СССР КГБ доазув лорадеча бIухой образцови оркестр локх.
9.15 — «Пресс-клуб» яхача кхоллама объединене хьагойт...
11.15 — «Кхоана — премьера». СССР халкъа артиста В. Плучека кхолламах.
12.25 — Коллаж.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «БIарган дайна оалхазар» яхаш берашта дола фильм.
16.50 — «Нанен Марейхен» яхача документальни фильма премьера.
17.30 — ТелетIий. Москва — Бостон. Сага экологически кхерамзле.
18.30 — «Ха. ТСН.
19.00 — «...16 шу даланзен боккхагIен».
19.45 — «ЛагIаш» яха художественно - публицистически программа.
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 — Эфире музыка я.
00.00 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35 — «Шехерезада» яха Н. Римский - Корсакова симфонически сюита.
9.20 — Документальни фильм.
9.40 — «Здравствуй, музыка!»
10.00 — «Говра баьреш» яха берашта дола фильм.
11.05 — РСФСР гордий телестуди. «Сагаалган — кIайча бетта цIей» (Улан-Удэ).
11.45 — Ритмически гимнастика.
12.15 — «Паччахьалхен доазо» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 2-гIа фильм — «21-ча шерара машара ахка». 1-ра сери.
15.30 — Мультфильм.
16.10 — «Вовшех дагадовлий вай» (нохчий меттала).
17.00 — Информационно-публицистически программа.
17.30 — «Дукхаеза мелодеш» яха «Северный» совхоза къахьегамхоша еннача заявках оттаяь музыкальни передача.
18.00 — «Лаьттен кортамукъален». Республикера ахархой боахам дегIабара проблемаех. Телефонаш: 22-26-68, 22-01-65, 22-93-92.
19.00 — Информационни программа. Перерыв (20.00) — Бийса даькъала хийла шун, бераш!

1 ИЮНЬ
ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Мультфильмаш.
9.00 — «...16 шу даланзен боккхагIен».
9.45 — «Дегэ илли» яхача документальни фильма премьера.
10.15 — «ЛагIаш» яха художественно - публицистически программа.
11.30 — «Дунен гонахьа» яха альманах.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — Документальни фильма премьера.
16.35 — ДIалокх РСФСР заслуженни артистка Г. Шендыгбаева.
17.00 — Останкино Концертни студе педагоги, композитори дирижери волча Г. А. Струвецара вIашагIкхетар.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Прогресс. Информаци. Реклама.
19.30 — «Кинопанорама».
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 — Коллаж.
22.05 — «Фу? Мичахьа? Маца?» яха брейнг-ринг.
22.50 — Из хиннад... хиннад...
23.10 — Взгляд.
00.55 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.45 — «Египтера бийсаш» яха фильм-балет.
9.25 — Документальни фильмаш.
9.45 — «Говра баьреш» яха берашта дола фильм. 2-гIа сери.
11.00 — «Музыканташа музыках».
11.45 — «Паччахьалхен доазо» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 2-гIа фильм — «21-ча шерара машара ахка». 2-гIа сери.
15.35 — «Душе людской нельзя без красоты» яха концерт (юхагойтар).
16.05 — «Тахан кхашка» (гIалгIай меттала).
16.20 — Реклама.
16.30 — «Отчет йо депуташа» (нохчий меттала).
16.50 — Киножурнал.
17.00 — Информационно-публицистически программа.
17.35 — Кагирхой видеоканал.
19.15 — Премьера хиллачул тIаьхьа (нохчий меттала).
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — Информационни программа.
00.00 — Волейбол. Дунен тIарча лигай хьалхле. МаIанах. Сборни СССР — сборни Япони.

2 ИЮНЬ
ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Вай беш.
9.05 — Мультфильм.
9.20 — «Александр Невский» яхача документальни фильма премьера.
10.20 — «Партнер» яха коммерчески вестник.
10.50 — Коталон 45 шу дузаш. «Долгие версты войны» яха художественни фильм. 2-гIен, 3-гIен сереш.
13.05 — М. Равель. Трио ми минор. «Возар» яхача триос кхоачашъю (США).
13.35 — Киноафиша.
14.35 — Хьайбай дунен тIа.
15.35 — Политически диалогаш.
16.05 — Мультфильм (США).
16.30 — «Хьун фиалкаш» яха режиссера К. Кийска фильм.
18.00 — Киноконцерт.
18.45 — «Лаьтта — вай юкъара цIа» яха фотоконкурс.
18.50 — «Ханай гобахар» яха Стамбульски калейдоскоп.
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 — «Сиха йоаца бIаьсти» яха художественни фильм. 1-рей 2-гIей сереш.
00.10 — Пресняков Владимира шоу.
1.20 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «По Заречной стороне» яха В. Беляева вокальни цикл.
8.40 — «Пришельцы» яха документальни фильм.
9.10 — «Владивосток», 1918 шу» яха субтитрашцара художественни фильм. (Духхьашха).
10.25 — Документальни фильма премьера.
10.35 — НБА профессионалашта юкъера баскетболах йола США чемпионат.
11.35 — «Дезал» яха телепрограмма.
12.35 — Прогресс. Информаци. Реклама.
13.05 — Союзни республикай кинопублицистика. «Фермеры» яхача документальни фильма премьера. (Киев).
13.25 — Теннис. Францера йийла чемпионат. Францера передача.
14.25 — Коллаж.
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.00 — Под знаком «Пи».
18.05 — «Фу хьал да хьога, ГIалгIайче? (гIалгIай меттала).
18.45 — «И думы сердца в песню перелью» яха авторски иллей телефестиваль.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — Акробатически рок-н-роллах йола Дунен халкъашта юкъера турнир.
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 — Пресс-клуб.
00.00 — «Очарование романса» яхача киноконцерта бийсантра сеанс.
00.50 — «Телефон полиции 110» яхача циклера «Охота за трюфелями» яха художественни фильм. (ГДР, 1981 ш.).

3 ИЮНЬ
КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00 — Спорт массарна а.
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — Iуррехьа.
10.00 — Даьхенна гIулакх деш.
11.00 — Iуйрийнара самукъадоаккха программа.
11.30 — Никъ берий клуб.
12.30 — УнахцIено.
13.15 — Музыкальни киоск.
13.45 — Итали телевидени программа.
14.45 — Киноконцерт.
15.15 — Фаьлгийи приключенейи дунен тIа. «Варганная принцесса», яха художественни фильм. (ГДР, 1986 ш.).
16.45 — «Юрта сахьат» яха панорама.
18.00 — «Образ» яха старшеклассникашта йола литературни передача. 2-гIа передача.
19.15 — «Вольница на окраине города» яхача тиъо сери йолча художественни фильма премьера. 1-рей, 2-гIей сереш. (Чехословаки, 1977 ш.).
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 — «Массехана а хургдолчун уйлаш» яха кIиранден нравственни проповедь.
22.15 — «Гленн Миллер». «Серенада лунного света». (США ТВ).
23.35 — Футбольни обозрени.

2 ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта.
8.15 — Воронежски Паччахьалкхен эрсий халкъа хора концерт.
8.50 — Мультфильм.
9.00 — «...И впадает в Каспийское море» яха «Земля тревоги нашей» яхача циклера документальни фильм (Куйбышев).
9.30 — РСФСР гордий телестуди. «Золотое руно Дагестана». (Махачкала).
10.00 — «Успех» яха субтитрашцара художественни фильм.
11.30 — Никъ берий клуб (сурдопереводаца).
12.30 — Теннис. Францера йийла чемпионат. Францера передача.
13.30 — «Агнелацара тиъо минот» яха союзни республикай студи фильмаш. (Премьера).
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.00 — «Планета» яха Дунен халкъашта юкъера программа.
18.00 — А. Долуханяна произведенера концерт.
19.00 — Говрий спорт. Дунен халкъашта юкъера яхьаш. Чехословакера передача.
19.45 — «ТалгIен лоIамагIа» яха эстрадни программа.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — «Северные звоны» яха фильм-концерт.
20.45 — Коллаж.
20.50 — «Джейраньи острова» яха документальни фильм.
21.00 — Ха. ТСН. (сурдопереводаца).
22.00 — Къона кино.
23.15 — Волейбол. Дунен лигай хьалхле. МаIанах. Сборни СССР — сборни Япони.

Хьамсара новкъостий! УКВ оборудованена профилактика ярца шоллагIча программа передачаш 28-ча мае 16 сахьата 35 минот яьлча йолалургья, хIаьта 29-ча мае 12 сахьат даьлча.

РАДИОПРОГРАММА

29 МАЙ,
ШИНАРА

7.30 «Юртара Iуйренаш».
7.45 Объявленеш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 Къамашта юкъерча гIулакхий культура. Беседа (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 Музыка (гIалгIай меттала).
9.15 «Тхога язду». Письмой обзор.
9.30 «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 Рыночни экономика: гIулакхаши проблемаши (нохчий меттала).
16.00 — 17.00 Информационно - музыкальни программа. Радиостудера духхьала ю трансляци (нохчий меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.20 — 18.40 Танцевальни музыка (нохчий меттала).

30 МАЙ,
КХАЬРА

7.30 «Микрофон бе а алла Грозне гIолла» (нохчий меттала).
7.45 Объявленеш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 Шахбулатов Iадкана иллеш (нохчий меттала).
11.15 — 12.00 «Музыка дунен тIа» яхача циклацара передача (гIалгIай меттала).
16.00 — 17.00 Информационно - музыкальни программа. Радиостудера духхьала ю трансляци (гIалгIай меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — 18.40 ДIалокх дахчан - пандар (нохчий меттала).

31 МАЙ,
ЕРА

7.30 ДоагIгIаш деш дола къамаьл.
7.40 Объявленеш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 Лирически илле концерт (гIалгIай меттала).
11.15 Депутата позици (нохчий меттала).
11.30 Кооперацe «тиъамаш айлуш доагIа». Кооператорех дола дувцар.
11.45 — 12.00 Рейса эффект (гIалгIай меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 Хьайбаш леладераш арендатораш болча (гIалгIай меттала).
17.30 Реклама.
17.45 КПСС советски политически системеи общественна перестройка ечара цун лоархIамех. Беседа.
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — 19.00 Халкъа музыка (нохчий меттала).

1 ИЮНЬ,
ПIАЬРАСКА

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ВЕРАШ ЛОРАДАРА ДИ

7.30 «Юртара Iуйренаш.
7.45 Объявленеш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 КПСС XXVIII съезда накъаьдолхаш. ХIама хьадиш хилар — толама лард (гIалгIай меттала).
8.45 — 9.00 Поэзе миноташ (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 Гаьнарча шерашкара иллеш (нохчий меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 «ДоттагIий оазаш».
17.31 «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 Музыка.
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 Доши гIулакхи цаI долаш (нохчий меттала).
18.40 — 19.00 «Советаши вахари» яха радиожурнал.

2 ИЮНЬ,
ШОАТТА

7.30 «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.45 Объявленеш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 Нохчий мотт школе (нохчий меттала).
10.15 «Обществой закони» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
10.35 Музыка.
10.40 Сатирически микрофон (нохчий меттала).
11.00 Халкъа традицеш лоаттаеш (нохчий меттала).
11.15 — 12.00 Илли доаккх Минцаев Мовсара (нохчий меттала).
15.15 Перестройка практика: проблемаш, предложенеш, решенеш.
15.45 Аренахи подряд болх беш я (гIалгIай меттала).
16.00 — 17.00 Лирически иллеш (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

3 ИЮНЬ,
КIИРАНДИ

7.30 Передачай программа.
7.35 Республикански газетий обзор.
7.45—8.00 Iодеша са письмо.
8.15—9.00 Моаршал да шуга.
11.30 — 12.00 КIирандийнахьара музыкальни программа.
15.15 — 15.30 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.00 Концерт (нохчий меттала).
16.30 Реклама.
16.40 — 17.00 ДоттагIлен концерт (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 «Иллеца доттагIал дарашта дола» концерт (нохчий меттала).

Харцахьа дІадоладаь хІама соцаде

Тамаш йолаш хоам баьбар «Правда» яхача газето. Хоам баьр ва Грачев, гІалгІайн хІирийн гІулакхаш, къоастадара викалал ваьнна корреспондент.

Хоам фу-б? Орджоникидзерча города исполкомо соцам баь хилар: хІанзчул тІехьагІа города цІи Владикавказ оалаш хулийла, аьнна. Хинна даьнна хІама долаш санна дувц из корреспондента. Хац-те цунна из хоам кхы а Москвас чІоагІбе безаш болга?

Соахка, Къулбаседа - ХІирийчерча цхьаболчар арадаьккха хиннадар Орджоникидзех Дзауджикау, аьнна цІи тилла еза, яха хабар. Из газеташ тІа а даьннадар. Шу совгІа хьалха тха университета Іилманхойи гІалгІай йоазонхойи вай парте обкоме баха хьалхарча секретараца (цу хана хинначунца) дийцар из хІама харцон тІа хьовзадаь хилар. Цу тІа из яздаь кепатеха а хилар «Литературная Россия» яхача газете. Цул совгІа, соахка май бетта тха университета иттех Іилманхочо цу хьакъехьа, автономехи, Бурохи лаьца яздаьдар М. Горбачевги, СССР Лакхехьарча Советеи. Цу мел долча хІамаша, цкъарчоа, дохадир из националистически гІулакх. ХІанз из кхыча тайпара айдаь чакхдакхка гІерташ боахк.

Городий хинна шира цІераш юхаметтаоттаяр тахан шерра леладеш да. ДукхагІча хана нийса а да. Масала, сенна лелаю городаша Жданова, Брежнева, Устинова, кхычар цІераш? Бакъда, цхьа хаттар да вайна хьалхашка отташ: ерриrа цІераш йий-те, хьалха мел хиннараш, юхаоттае езаш? Паччахьа замалахьа тийхка хинна колониальни цІераш. Царех хиннаяр Владикавказ а. Ховш да цу цІера маІан: Кавказана колониальни доал дар чІоагІдеш хиннад из.

Цхьаболчар ала мег: тахан йолаш я вай мехка Владивосток яхаш город а. Бакъда, цига дахаш ширача хана денз ер ма дий аьнна аборигенни халкъаш дац. Цудухьа, цу городо белгалду цига малхбоален лаьттана доал дар. Из хІама цхьанна халкъана Іаткъаш дац, хІаманна новкъа а дац.

Иштта дий-те Владикавказ яха город вай ювцача хана? Дика ховш да Къулбаседа Кавказе паччахьа Іаьдало крепосташ (гІалаш) ехкаш хиннилга. Цу крепостий декхар хиннадар кортамукъа дахаш хинна халкъаш паччахьа тІоамара кІала дохкар. Крепость Владикавказ Іойилларца паччахьа Іаьдало лийрхІад гІалгІай, черсий, хІирий, кхыбараш доал оттабе, цар бокъонаши кортамукъален дІаяккха. Крепосташ яхкарал совнагІа кавказски къамаш ІотоІадаран доал оттадаран ехкаш хиннай казачьи линеш.

Владикавказ яха цІи меттаоттае гІортар лоархІ оаха контрреволюци котъяла гІерташ хилар санна. Халкъий безам бац юха а колониальни лоала кІала отташ санна Владикавказ яха цІи лелае.

Тахан вай РСФСР-е ирденна дувцаш да цу чу доагІаш дола халкъаш цхьан бартагІа хургдолаш, цхьан къаман бокъонаш лакхагІа е лохагІа хургйоацаш. Цу гІулакха гІо деш дий колониальни цІи Владикавказ юхаметтаоттае лерхІар? Дац! Цу гІулакха зе деш дий? Да!

ТІаккха хатта доагІа: сенна леладу из?

Жоп далалехьа хьалхагІа дагадохийта деза кхо хІама. Хьалхара, 1931 шера гІалгІаша (къаьстта цар) дехарагІа колониальни цІи дІа а йоаккхийташ, цу городах Орджоникидзе, аьнна цІи тилла хилар.

ШоллагІа. Вай Іодохийтача юкъа из цІи, гІалгІаша тилла хиларах (Сталина Орджоникидзе гоама хиларах) дІа а йоаккхаш, сталинско - бериевски викалалинша цу городах Дзауджикау, аьнна цІи тилла хиннаяр. (Бакъда, царна ховш хиннадацар Дзауджикау яха цІи а гІалгІашкара йоагІаш йолга. — Заур-Ков яхачун цІерах хьайоагІилга). Вай мукъадаьлча, города ший хиннача тайпара Орджоникидзе аьнна цІи юхаметтаоттайир.

КхоалагІа. Тахан ирдений латташ да гІулакх исторически нийсхо меттаоттаяр. Цунна чудоагІаш да Буро-гІалий даькъана дола гІалгІай доал хьалха хиннар дІаоттадар.

БуротІарча цхьаццаболча националисташа лерхІ: гІалгІаша тиллийта цІи Орджоникидзе дІайоаккхе, цу города йола гІалгІай бокъо а дІайоаккхаргья; лерхІ — лакхарча инстанцеша из гІулакх, гІалгІай бокъо йоаккхаш, нийсхонца къоастадалехьа, из город еррига йизза шоай доале ерзае, гІалгІай дІататта.

Бокъо йий гІалгІай автономен гІулакхи городаца дола вай дакъеи меттаоттталехьа иззамо хІама де?

Бокъо йий гІалгІашка хаьтта доацаш цу города цІи хувца?

Из нийса дац!

Орджоникидзевски горисполкомо баь из соцам харцахьа ба. Из соцабе боагІа гІалгІай автономен гІулакх къаьстталца. ТІаккха, хьаштдале, дувца мегаргда хувц е хувцац города цІи, кхыдар а.

Вай республика хьакимаша а вай а, укхаза цІагІа дийца а ца дуташ, Москве, хайта дезача, дІахайта деза.

ДІадаккха деза къамашта юкъе цІур болларгбола хІама!

ЧИГУ профессораш
И. А. ДАХКИЛЬГОВ,
А. С. КУРКИЕВ.

Хьамсара кагирхой!

Советски Союза Турпала Н. Демина цІерагІча № 2 йолча Грозненски юкъерча городской профессионально-технически училища деша хьех шо ер специальносташ караерзае:

Цхьайтта класс чакхъяьккхараш:

1. Технологически установкай оператор.
2. Химически анализа лаборант. Стипенди.
3. Промышленни оборудованена ремонт яра вола электромонтер.
4. Электросварщик, технологически оборудованена ремонт яра вола слесарь.
5. ЭВМ оператор.
6. Столяр (мебель хьаер).
7. Компрессорийи насосийи машинист. Стипенди 30—72 сом.

Дешара ха — 1 шу.

Ийс класс чакхъяьккхараш:

1. Технологически процессий оператор - лаборант.
2. Промышленни оборудованена ремонт яра вола электромонтер.
3. Электрогазосв а р щ и к. Промышленни оборудованена ремонт яра вола слесарь.
4. Счетно - вычислительни машинашта ремонт а гІулакх а дара вола электромеханик.
5. КИП-а слесарь.
6. Столяр (мебель хьаер).

Итт класс чакхъяьккхараш дІаэц 2-ча курсе.

Дешара ха 3 шу.

Дешархой дерригнеца паччахьалкхено Іалашбу.

Училище болх беш я волейбола, баскетбола, истола тІарча тенниса, дегІала баха латара йола спортивни секцеш, «Хозяюшка», «Аэробика», «Мазанка» — мебела художественни оформлени еш йола, вокальни, халхара, судомодельни кружокаш.

Деша овтташ ер документаш эш: паспорт (ваь хиларах дола тешал), медицински справка (№ 086-у), вахача моттигера справка, дешарах дола аттестат е тешал.

Училища адрес: г. Грозный, Индустриальни ул., 10. №№ 2, 5 йолча трамвайшца «Пожарка» яхача остановке кхаччалца ваха веза.

Телефонаш: 26-48-15, 26-48-18, 26-34-29.

Эскаре гІулакх деш ба вай мехкахой

Доазон тІа хиннар

Іаьржа, баьде бийса яр. Дукъа тІехьашкара яьхкача морхаша къайлаяьккхаяр сигле. Меллашха догІа делхар.

— Хи чу гІолла цхьа саг воагІаш санна хет сона, — аьлар шийна уллув уллача лейтенантага сержанта Арсаев Дауда.

Додача хи чура хьахозар никдеш воагІача саго ду таташ.

— Сержант, сихха дІатІагІо цига! — амар делар Арсаевга лейтенанта Пересыпкина. — Эшаш хуле оаха тІо дергда хьона.

ТІаьдача лаьтта гІолла текхаш хи долчахьа дІатІаволавелар сержант. Цига бокхача кхера тІехьашка хьулавелар. ГІар а еш, цхьа хІама араяьлар хи чура.

«Зуламхо иштта лелац», — дагадехар сержанта шишийца. — «Хетаргахьа, цхьа аькха хила деза из. Масса лел уж эрзашта юкъе».

Цунна хетар бакъдеш жІале увзамаш хьахезар хин йистера. Хьадийхар из Дауда. Цхьавола саг хул, мел ІаьрдагІа дале а, жІалес хІама ца деш. Иштта вар Арсаев а. Цудухьа майрра гаргавахар из цунна. Керта кулг а хьекхаш, из хьесташ воаллача сержанта зийра цун фоартах хьоарчаяь яьлла полиэтилен. Кхетадир цо, гІулакх цхьа къайле йолаш долга. ЖІали а нийца, ший новкъостий болча юхавахар из.

...Полиэтилен хьаяьстача, яьздаь каьхат бІаргадайра пограничникашта. Шоай посте наряд хьа а йийха, сихбенна заставе дІабахар Пересыпкини Арсаеви.

— Фуд-хьогІ, укхаза яьздаьр, — аьлар капитана А. Гарбуза, каьхат истола тІа шаьрдаь Іо а дилла. — Эрсий мотт-м бац ер. Хьажал, Арсаев, укхаза бахача наьха мотт Іомабеш ма вий хьо.

Дауда хала а доацаш Іодийшар каьхат. Цу тІа яздаьдар. Чары тІайоагІача бус дувал йолча хургва, из тІаэца а накъаваккха а веза, аьнна. Иштта бар-кх, доазол дехьара денача жІалес бена хоам.

— Хиннача тайпара каьхат фоартах а делле, жІали дІахеца, — аьлар капитана Арсаевга. — ХІаьта хье из мича дода хьажа тІехьагІоргва хьо.

Новкъа а даьккха, дІахийцар Дауда жІали, ше шорттига тІехьа волавелар.

Сецца мара юхакхачанзар сержант заставе. ДІадийцар цо жІалес гучадаьккха зуламхочун адрес. ХІаьта гІулакх дІахо къоастаде хала хиланзар. Бийсана хи чура араваьлар «хьаьша». Ласташи маскеи Іо а йилла, тебаш юртагахьа дІаволавелар из. Шийна тІехьабоагІа нах зецар цо. Юрта йистте латтача коа дІачувахача лаьцар из пограничникаша. Кхераваннача фусамдас а ше гучаваьннилга кхета а даь. хьал а яьккха дІаелар «макаров» тепча, массехк эзар сом ахча. Доазувна дехьа дІабахьийтача мухьагІа нийца мах бар из.

ХІаьта шоллагІча бус къона коммунист, сержант Д. Арсаев юха а доазув лорадеш вар.

А. ТУРГАННИК.

Тамашийна беш

ГРУЗИНСКИ ССР. Крцанисе, Тбилисе, къаьнача йисте, цхьа тамашийна беш я, светильникаша сийрдаяьккха, комсий гаьнаша къайлаяьккха латташ. Цига я моллагІдараш санна долча тІоех яь жираф, сиха болар дола сай, гаьнашт юкъера хьаара ийкхача санна латта, Іама йисте гарахьа яьнна улла русалка...

Пхийтта шу хьалха дага доацаш хийтар кхертІой псэзе къайле шийна гучаяьккхача сагах. ТІаккха волавелар Шота Грузе массе а миІнигашка моллагІдараш санна дола кхертІой гулде, царех хьайбай, оалхазарий, наьха фигуркаш хьае. Иштта хьахилар цун къаьнача цІагІа тамашийна беш.

СУРТА ТІА: Ш. Кудавай тамашийна йолча бешара пхьа йист.

А. МАЧАВАРИАНЕ сурт. (ТАСС фотохроника).

В. Нефедов

ТІеххьара пхо

Ер дувцар тхога дайтад Хабаровски крае Ульчски районе Сусанино яхача юрта яхаш йолча вай мехкахочо Гайтукиева Любас. «Хьамсара редакци, — яздуь цо, — аз чІоагІа хоза хеташ деш шун газет. ХІанз тІеххьарча хана оаша кепаетта вай халкъаш мехках дахарах йола материалаш, дог ца чІаккхаш, бІаргах хий да доалаш, еша маган сона. Кхел-рузкъа хинна, ялх шера со укхаза яхе а — са дог-уйла массаза а вай мехкаца да.

Диццалийта йиш йолаш дац Сталина хана вай халкъашта тІаьлтта Іазап. Из ха ювцаш дукхагІа язде деза, вай масса долча ноахалашта ха дезаш хІама да из. Сай берашта из дІахьеха, хьалхадаха гІерт со. ХІанз дукха ха йоацаш укхаза арадувлача моттигерча газета тІа вай мехкахочох Мамедовх дола дувцар дийшад аз. ЧІоагІа дог тохадалийтар са укхо. Аз дех, оаша ер, таржам а даь, шоай газета тІа кепатохар. Ер массане на а хоза хетаргда, аьна, хет сона».

Редакце кхоачашду вай мехкахочун Гайтукиева Любай дехар.

В. НЕФЕДОВ.

Батарее саг вацар рядовой волча Мамедова цІи дагайоагІаш. Из-м лоархІам болаш а дацар, хІана аьлча, цунна чІоагІа тоам хулар шийх «Нохчо», аьнна, хоза цІи яьккхача.

Майра а маькара а из салте хилар бахьан долаш, бокхха тешам беннабар цох цун новкъостий. Уж цо яхар де кийча бар — бала безе а. Шовзткъеи дийлагІа шу дар, хІаьта из тІом хьайначе дийнахьа денз фронте вар. Чу са доацаш майра вар из. Човнаш хинна, дарба даьчул тІехьагІа а массаза ший батарее юхавоагІар. «Майралах», аьнна, йола ши медаль яр цун, ЦІеча Седкъа орден яр. Из кІезига белгало яцар рядовойна.

Дуккхаза полка разведкаца «мотт» ба ихавар из. Хабар дувцара тІера вацар, къамаьл деча хана кавказски акцент яр. Мукъа йолаш наггахьа минуташ нийсъелча, юстара а ваьле, лаьгІо ший халкъа иллеш доахаш вагІар. Хоза оалар илли! Каьхаташ ахацар цунга. ЧІоагІа гІайгІа еш хулар из бахьан долаш, бакъда, дог хайтацар.

Дукха ха йоацаш, почта яхьаш венача связисто цІогІа техар:

— Нохчо, халхавалал!

Кадай бруствера тІех а иккха, когаш Іо а теха, халхавоалаш санна, сиха блиндажа чу къайлаваьлар из. Дукха гайра ара ца воалаш. Араваьлча — йистхилар доацаш, яча дагахьа йола морх санна вар.

Цул тІехьагІа цхьа-ши ди даьннача ханна полка разведкаца моастагІчун тыле хилар тха Нохчо. Сатоссаш ха яр — юхабийрзача. Уж хо а бенна, немцаша дов доладир. Царна гІо де лаьрхІа, вай батареяс немцашта духьала тІом болабир, йолаелар пулеметаш.

БІарлагІаш санна, дехка юкъера хьагучалийлхар разведчикаш, автоматий йовхьаш Іетташ, хьалха ваьккха есара воалаву немце а волаш. Нохчочун ги, халла мара хьа ца воалуш, човнаш яь вола командир воаллар. Траншее чу, юхь тІера хьацар дІа а даьккха, шорттига аьлар цо:

— Вахаргва хьо, командир!..

Човнаш яь уллар гІийло велакъежар:

— Баркал хьона, Нохчо,

Уллув латтача батарея командира, балама тІа кулг а теха, аьлар:

— Хьона, Абуязид, Сийлен орден йоагІа. (Цо мара яхацар Нохчочун бокъонца йола цІи).

— Со цаІ хинна Іац, — аьнна, айхьа корта лостабир Мамедовс ший новкъосташкахьа, тІаккха салаІа вахар.

...Связной волчун оаз хеза, цІаьхха хьалъуранккхар Нохчо, сахьата тІа хьежар из. ТІаккха, «Цхьана сахьатан ах сахьатан наб яьй-кх аз», аьнна, сиха ший хІамаш тІаювха эттар. ХІанад а ца ховш, лазадаьнна, Іувжа доладелар дог. Фу де воаллеш из? — яха уйла ессар керта чу.

Цу ханна, ший блиндажа чу геттара къона капитан вар телефонаца къамаьл деш:

— ХІаа, аз хьавийхав из-м, новкъост «пхелагІвар».

— Мамедов тІехдика разведчик ва, ях Іа? Цо дукха фашисташ боабаьб? Командир кІалхарваьккхав? Сийлен орден йоагІаш ва? ХІанз ладувгІалахь дика, — полка командира оаз къорйийрзар, — уллув ха а долаш, Мамедов полка штабе хьавоалаве.

Капитан Іеваланзар:

— Мамедовс ше-м воалавергва моллагІа а, масса дола наькъа такаш довзаш ва из, — аьлар цо.

— Іа фу ален Смерша уполномоченнега? Цу тайпара майор ва, — ладувгІацар капитанага командир, — вовзий хьона из?

— Вайнав цкъа гаьнарча тыле... Укхаза вай долча хьавайта везар из, — эгІазвахар капитан.

— Къамаьл дита а дите, амар кхоачашде, — ший оаз лакхйир «пхелагІчо», тІаккха тІатехар, — вахар хала хІама да...

Капитана хацар из фуд. Тевир цо ше: «Цхьаннахьа спецзадане вахийта гІерта хургба уж».

...Готтигача наІарах халла хьачуваьлар нохчо.

— СалаІнйтанзар-кх хьога? Іоха, Абоязид, — аьлар безаме капитана. — Полка командир вар телефон етташ.

Нохчо саькхвийрзар.

— Смерша майора тІавеххьо... Спецзадани яла гІерта хургва из.

Бос дІабахар разведчика хозача юхь тІара.

— Са аргІа тІакхаьчай, — яхаш мо, хийтар комбата цун бордаша.

— Кхетац со, — цІацкъамаш соттадир цо.

— Хьо хІанз а къона ва, капитан, дог доах аз, — кхетаргва хьо.

КІирвенна комбата бІарахьежар Нохчо. БІаргаш вІашагІкхийтар цар. А, вохар довнзар, чІоагІо, цаІ де кийча хилар дайра комбата салтечун жогІарча бІаргашка.

— Каьхат кхаьчад сога новкъосташкара шорттига дІахо дихьар ший къамаьл Мамедовс, — къодадеш яздаь да... цензура бахьан... Нохчийи гІалгІайи, тешаме бац, аьнна, мехках баьхаб, йоах. СибарегІа йоах хац е Юкъерча Азе йоах хац дІабахийтаб...

— Капитан кхохкавелар:

— ТІурилг! Питамча! Халкъ тешам боацаш хилац!

Хьо цун викал ма вий, хІаьта тІом мишта бу! Из бокъо йоацар да! Новкъоста Сталина ховш дац! Хьаэца къоалам, Іоязде новкъостага Сталинга!

Нохчочо, церган вІаштІа а тоІаяь, ший мел бола низ хьагул а баь, аьлар:

— Хьо къона ва, капитан. Хац хьона Сталин мел къиза ва...

— Хьо!.. Хьо вІаштІехьа вий?! Фуд Іа новкъостах Сталинах яхар! Кхы ма алалахь!

— Аргда аз! — кІирвенна командира бІарахьежар Нохчо. — Са да цІена коммунист вар, бІехвир из. Са да бІехваь Іанзар... Дерригa а халкъ мехках даьккхад. Со а ва коммунист, хьона ховчча бесса. ХІаьта Сталинга-м яздаьдар, хьабоалаш пайда боаца мара.

Іоткъаме сатем эттар чухьа. Капитан цецваьккхар шийна хезачо. Хьалха мо бІубенна йоацача оазаца аьлар цо:

— Новкъостага Сталинга каьхат дІа ца кхаьча хила мег. Цох теша веза... Кхы ма дувцалахь цу тайпара хабар цхьаннахьа. ХІаьта вай шиннена юкъе къамаьл хиннадац хьона. ДагадоагІаш хилалахь.

ХьалгІайттар уж. Цун кулг бе чІоагІа тоІа а даь, мархІавеллар капитана Мамедов.

— Уллув ха а доацаш гІоргва хьо...

Нохчочо теркалдинзар капитана дешаш. Цхьана арабаьлар уж блиндажа чура. Нохчо, йист а ца хулаш, дІаяха уйла а йолаш, Іадика ювцаш вар ший новкъосташца. Алхха Подмосковьерча ший доттагІчунга шорттига цхьа хІама аьлар цо.

Іодаха баламаш а долаш водар Мамедов, халла мара хоалуш доацача наькъа така тІа гІолла.

— Сенна вийхав из? — кхетацар бІухой. Капитан цІимхара, йист ца хулаш латтар.

Іарждакх ягІача дІакхаьчача, юхахьежар Нохчо. Кулгаш лостадир цунга. Цу ханна, цІаьхха, тепча тата даьлар. Нохчо лаьтта Іовежар.

Цхьа унзара хІама хиннилга сакхувш бола салтий сиха Іочухьийдар. Нохчо веннавар. ДІадахача кулга бе тепча йоаллар. Гимнастерка тІа шерлуш латташ баьде цІий тІадам бар. Лохе гІолла дІайолхача морхашта тІехьа хьежар бІаргаш.

Кортош тІара кийнаш Іо а яьха, ца кхеташ, шоай новкъоста бІарахьежаш латтар бІухой. МалагІа Іаьржа низ бар цунга тепча лак озийтар?

Мишта хилар ер? — йоахар корзагІваьннача капитана. — ТІеххьара пхо, кхы де хІама ца хилча... турпалал да.

— Нохчо ва а ва турпал, — хьахезар Подмосковьерча разведчика оаз.

— ХІаа... хІаа, — чІоагІдир цо аьннар капитана. — Сий деш дІаволларгва вай ер.

Ший тІема новкъост хІана веннав оалалацар цунга, бакъда, из кхетар, цун кхы де хІама ца хиннилга. Из зовзал яцар.

...Кастта боарз эттар Іарждакха яьржача ткъовронашта кІал. Фанера улга тІа пхи са болча седкъана кІалха венначун цІи латтар.

...Телефона зуммера сатемза оаз яьлар блиндажа чу:

— ХІана гов Мамедов хІанзалца? — капитана яйзар майора эгІазне оаз.

— Мамедов вийнав.

— Мишта вийнав?!

— ТІем тІа саг атта вув, — лелхача снарядаша къоръерзайир капитана оаз. Блиндажа чура ара а иккха, радистага кхайкар из:

— Батарея! Кийчле!..

Болабелар бирса, къиза тІом.

ХІаьта нохчий халкъа тешамеча воІах бола дагалоаттам тха дегашка данм а бахаргба.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

Грозненски мехкдаьтта техникумо дешархой хьаэц

1990—1991 дешара шера 8 класс яьккхараш дийнахьарчеи 10 класс яьккхараш заочнии отделенешка.

УКХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕХ:

скважинашта тохкам бара геофизически методаш (дийнахьара отделени);

пайдане оахкамаш лахараи тахкараи геофизически методаш (дийнахьара отделени);

мехкдаьттаи газаи скважинашта бурув тохара (дийнахьареи заочнии отделенеш),

мехкдаьттаи газаи скважинашта эксплуатаци яра (дийнахьареи заочнии отделенеш).

химически соединеней дикала аналитически тІахьожам (дийнахьара отделени).

10 класс яьккхараш дийнахьарча отделене дІаэц 2-ча курсе.

Техникуме деша отта безам барашкара заявленеш хьаэц:

дийнахьарчеи заочнии отделене — 1990 ш. 1 июне денз 31 июле кхаччалца;

Деша дІаоттача хана луш йола экзаменаш хургья 15 июле денз 25 июлеи, 1 августа денз 5 августеи кхаччалца.

Деша дІаоттараша дІалу экзаменаш:

8 класс яьккхараша, математиках (устно), эрсий меттах (диктант):

10 класс яьккхараша, математиках (устно), эрсий меттахи литературахи (сочинени).

Деша отташ эш дийша хиларах дола документ (подлинник). № 086-у — йола медицински справка, къахьегама книжка тІара администраце чІоагІъяь йола выписка (практически балха стаж йолаш болчарна), 5 сурт (3x4 см. боарам а болаш) эскарцарча гІулакхах дола документ.

Техникума адрес: г. Грозный, улица Клары Цеткин, 14/53.

РАЙОННИ ПРОФСОЮЗНИ КИНОУСТАНОВКАЙ БОЛХЛОЙ ТЕРКАМГА!

Бахача наха кино а видио а гІулакхаш дара йолча Нохч - ГІалгІай производственни объединене дІахойт районни профсоюзни установкай берригача болхлошка укх шера 1 июне денз кинофильмаш лоаттадара хьалха даь хинна договораш дІадоалаш хилар. ДІахо йодача хана ханнахьа фильмокопеш дІаэца йиш хургйолаш уж декхарийла белгалъь ха хьатІакхачалехьа киновидеообъединенеца расчеташ е а шоай районашкарча киносетий дирекцешца договораш чІоагІде а.

НГІАССР киновидеообъединене дирекци.

НГІАССР культура министерстваи госфилармонеи

дІакхайкаду Нохч-ГІалгІай госфилармонерча академически хоровой капелле кхы тІа конкурсагІа кагирхой деша хьаэцаш хилар:

Деша хьех вакала классагІа музыкальни образовани йола е дика вакальни даннеш йола, нохчий е гІалгІай мотт ховш бола нах.

КонкурсагІа чакхбаьннеи штате дІайийцан болча наха бокъо лу кхычахьа балха боллаше а болх бе. Городал арахьара хьабаьхкараштa общежите чуІе моттиг лу. КонкурсагІа чакхвоалача хана еш йола беседаш госфилармоне хургья.

Ерача дийнахьа 17 сахьат даьлча денз 19 сахьат даллалца.

КІирандийнахьа 14 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца

Ца кхетар хатта йиш я телефонаца 22-76-59.

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, делкъел тІехьагІа цхьайолча моттигашка догІа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 23—28, Грозне 26—28 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догІа делхаш, ша тохаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 11—16, дийнахьа 23—28 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктохкама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро — 22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского. 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ03051. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1778.